

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Del 1. Utbildningsvetenskaplig kärna

Lärosäte: Mälardalens högskola

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnena: **samhällskunskap och svenska**.

Skriv en självvärdering för den utbildning som leder fram till den examen som utvärderas. Lärosätet ombeds att göra en så reflekterande självvärdering som möjligt genom att identifiera styrkor och utvecklingsområden samt beskriva och värdera hur dessa hanteras för att säkra att hög kvalitet nås i utbildningen. Tyngdpunkten på självvärderingen ska ligga mer på värdering än på beskrivning. Lärosätet ombeds belysa med exempel. Observera att självvärderingen ska utgå från utbildningens aktuella förhållanden vid tidpunkten för självvärderingens inlämnande. Utgå från *Vägledning för utbildningsutvärderingar på grundnivå och avancerad nivå* och basera självvärderingen på de bedömningsgrunder som ingår inom följande bedömningsområden:

- förutsättningar
- utformning, genomförande och resultat
- studentperspektiv
- arbetsliv och samverkan

Självvärderingen består av en del 1 som är gemensam för lärosätets ämneslärarutbildningar och den delen ska inledas med en beskrivning av hur ämneslärarutbildningarna organiseras på en övergripande nivå, se nedan. Redogör därefter för ämneslärarutbildningens utbildningsvetenskapliga kärna (UVK) utifrån bedömningsområdena.

Självvärderingen har även en eller flera del 2. Redogör i del 2 för utbildningens ämnes- och ämnesdidaktiska studier utifrån bedömningsområdena. Lärosätet ska inkomma med en del 2 för varje undervisningsämne¹ som omfattas av utvärderingen vid det aktuella lärosätet.

Observera att det i UKÄ:s beslut om urvalet av examensmål finns rekommendationer avseende i vilken del målen bör beskrivas. Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU) kan beskrivas både i del 1 och del 2. Redogör för VFU där det är relevant för lärosätets ämneslärarutbildning.

Självvärderingens olika delar ska tillsammans ge bedömggruppen en helhetsbild av ämneslärarutbildningen vid lärosätet, utan länkar till ytterligare information. Som bilaga till självvärderingens delar ifylls även en lärartabell. Om lärosätet anser att kursplaner eller utbildningsplaner krävs för att styrka något kan dessa laddas upp i UKÄ Direkt. UKÄ ber lärosätena att vara uppmärksamma på att:

- Självvärderingen ska indelas i enlighet med angivna rubriker. Rubrikerna inklusive bedömningsgrunderna i mallarna får inte tas bort. Eventuella underrubriker kan lärosätet lägga till. Ändra inte mallarnas utformning såsom marginaler.

¹ Matematik, svenska, samhällskunskap, idrott och hälsa, bild, dans och musik.

- Del 1 ska inte överstiga 20 sidor med teckenstorlek 10,5 punkter, exklusive lärartabellen. Tillkommer gör UKÄ:s instruktioner som utgör totalt 8 sidor.
- Del 2 ska inte överstiga 15 sidor med teckenstorlek 10,5 punkter. Tillkommer gör UKÄ:s instruktioner som utgör totalt 8 sidor.
- Observera att självvärderingen INTE gäller kompletterande pedagogisk utbildning, KPU.

Beskrivning

Redogör för utbildningens organisation och upplägg på en övergripande nivå och motivera i relation till examensordningen. Beskriv relationen mellan den utbildningsvetenskapliga kärnan, den verksamhetsförlagda delen av utbildningen, ämnes- och ämnesdidaktiska studier. Ange när lärosätet erhöll examenstillstånd för respektive undervisningsämne och inriktning.

Ämneslärarutbildningen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan vid Mälardalens Högskola (MDH) är en forskningsbaserad professionsutbildning som ges i en flervetenskaplig utbildningsmiljö. Utbildningens utformning utgår från *Högskoleförordningens examensbeskrivning för ämneslärarexamen* (HF 1993:100, bilaga 2) och förhåller sig till *Läroplan för gymnasieskolan* (SKOLFS 2011:144) och till beprövad erfarenhet. Syftet med utbildningen är att den blivande ämnesläraren ska visa kunskap och förmåga att självständigt arbeta som ämneslärare med att möta, stödja och utmana alla elever i deras lärande och utveckling. Vidare ska studenterna genom utbildningen formulera en egen yrkestheori, för att på så sätt bli medveten om sin profession, utveckla sin värderingsförmåga och sitt professionella förhållningssätt, se vidare under bedömningsgrund måluppfyllelse – mål 2.

Mälardalens högskola har med stöd i examensordningen som krav för att avlägga ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan, att studenterna ska fullgöra kursfordringar om 300 respektive 330 högskolepoäng (hp). Utifrån examensordningens krav utgör 60 hp den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK), 30 hp VFU, (varav 15 hp utgör ämnesrelaterad VFU) samt två självständiga arbeten om vardera 15 hp i ett eller två av de ämnen som studeras. De självständiga arbetena genomförs inom ramen för vardera ämnesfördjupningen.

I enlighet med Högskoleförordningen ställs också krav på att utbildningen ska omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 225 eller, när så krävs, 255 hp i två undervisningsämnen. Utbildningen ska omfatta en fördjupning om 120 hp i relevant ämne eller ämnesområde och en fördjupning om 90 hp. Möjliga ämneskombinationer som lärosätet erbjuder och som är relevanta för denna utvärdering är: Svenska 120 hp/Engelska 90 hp, Svenska 120 hp/Svenska som andraspråk 90 hp samt Svenska 120 hp/Samhällskunskap 120 hp.

Programmets inledande 180 hp är på grundnivå och de återstående 60 hp är på avancerad nivå.

Ämneslärarutbildningens progression

Ämneslärarutbildningen utmärks av att programmet utgår från tre delar som bygger på varandra vilka handlar om att **grundlägga**, **befästa** och **fördjupa** ämneslärarstudenternas kunskaper, färdigheter och förmågor att självständigt arbeta som lärare i årkurs 7-9 eller gymnasieskolan.

- År ett introducerar och **grundlägger** kunskaper om lärares uppdrag och lärares arbete. Förutsättningarna för detta är kurser i utbildningens första undervisningsämne, svenska samt inledande kurser i UVK samt den första verksamhetsförlagda kursen.
- År två och tre **grundlägger** samt utvecklar och **befäster** kunskapen om, förståelsen av och beredskapen för lärares uppdrag och arbete. Förutsättningarna för detta är kurser i det andra undervisningsämnet, engelska, samhällskunskap eller svenska som andraspråk. I år två och tre ingår ytterligare UVK-kurser samt en VFU-kurs.
- År fyra och fem knyter ihop utbildningen och **befäster** och i huvudsak **fördjupar** kunskaper, färdigheter och förmågor för lärares uppdrag och arbete. Förutsättningarna för detta är fördjupningsstudier inom utbildningens två undervisningsämnen vara de två självständiga arbetena ingår, ytterligare UVK-kurser samt en längre VFU-kurs.

Utbildningens innehåll och struktur redovisas i *studiegång för Ämneslärarprogrammet med inriktning mot arbete i gymnasieskolan* på nästa sida.

I nedanstående bild framgår programmets upplägg och innehåll.

**Studiegång för Ämneslärarprogrammet med inriktning mot arbete i gymnasieskolan
ämneskombination svenska/engelska, svenska/svenska som andraspråk och svenska/samhällskunskap**

Termin 1

Ämnesstudier svenska	
Introduktion till svenska språket för ämneslärare, 15 hp	Språkets sociala kontext, 7,5 hp Svenska språket förr och nu, 7,5 hp
Fältstudier	

Termin 2

UVK	
Utbildningens organisation, uppdrag och innehåll, 15 hp	Utveckling och lärande, 7,5 hp
Fältstudier	
VFU	
Verksamhetsförlagd utbildning 1, 7,5 hp	

Termin 3

Ämnesstudier engelska	
Engelska för ämneslärare: praktisk engelsk grammatik, 7,5 hp	Engelska för ämneslärare: kommunikation, 7,5 hp
Engelska för ämneslärare: litteratur 1, 7,5 hp	Engelska för ämneslärare: syntax och fonetik, 7,5 hp
Fältstudier	

Termin 4

Ämnesstudier engelska	
Engelska för ämneslärare: språk i sammanhang, 15 hp	Engelska för ämneslärare: litteratur 2, 7,5 hp Engelska för ämneslärare: språkvetenskap, 7,5 hp
Fältstudier	

Ämnesstudier svenska som andraspråk

Invandring och kulturmöten, 7,5 hp	Andraspråksinläring, 7,5 hp
Grammatik i ett tvärspråkligt perspektiv, 7,5 hp	Fonetik i ett andraspråksperspektiv, 7,5 hp
Fältstudier	

Ämnesstudier svenska som andraspråk

Att lära på sitt andraspråk, 7,5 hp	Sociolingvistiska perspektiv på flerspråkighet, 7,5 hp
Språkutvecklingsanalys, 7,5 hp	Litteratur i andraspråksundervisning, 7,5 hp
Fältstudier	

Ämnesstudier samhällskunskap

Statsvetenskap 1-30 för lärare, 30 hp
Fältstudier

Ämnesstudier samhällskunskap

Samhällsekonomi - introduktion till ekonomi och samhälle samt ekonomisk historia, 15 hp	Interaktion, identitet och kultur, 7,5 hp	Samhälle i förändring, 7,5 hp
Fältstudier		

Termin 5

UVK	
Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap, 7,5 hp	Bedömning och betygssättning, 7,5 hp Specialpedagogik, 7,5 hp
Fältstudier	
VFU	
Verksamhetsförlagd utbildning 2, 7,5 hp	

Termin 6

Ämnesstudier svenska			
Grammatik och semantik, 7,5 hp	Språkbeskrivning och textanalys för ämneslärare, 7,5 hp	Litteratur och samtid, 7,5 hp	Retorik för lärare, 7,5 hp
Fältstudier			

Termin 7

Ämnesstudier svenska			
Introduktion till litteraturvetenskapen och litteraturämnets didaktik, 7,5 hp	Litteraturvetenskap - historiska perspektiv I, 7,5 hp	Litteraturvetenskap - historiska perspektiv II, 7,5 hp	Litteraturvetenskap - tematiska perspektiv, 7,5 hp
Fältstudier			

Termin 8

UVK	
Utvärdering och utvecklingsarbete, 7,5 hp	Forskningsmetod för lärare, 7,5 hp
Fältstudier	
VFU	
Verksamhetsförlagd utbildning 3, 15 hp	

Termin 9

Ämnesstudier engelska	
Engelska för ämneslärare: social och regional variation, 7,5 hp	Engelska för ämneslärare: självständigt arbete, 15 hp
Engelska för ämneslärare: litteratur 3, 7,5 hp	
Fältstudier	

Termin 10

Ämnesstudier svenska	
Roman och novell, 7,5 hp	
Lyrik och drama, 7,5 hp	
Examensarbete i svenska språket, 15 hp eller	
Examensarbete i litteraturvetenskap, 15 hp	

Ämnesstudier svenska som andraspråk

Teori och metod i andraspråksforskning, 7,5 hp	Självständigt arbete i svenska som andraspråk, 15 hp
Forskning om undervisning, lärande och bedömning i det flerspråkiga klassrummet, 7,5 hp	
Fältstudier	

Ämnesstudier samhällskunskap

Sociopsykologiska perspektiv, 15 hp	Demokratis problem, 7,5 hp	Miljö och politik, 7,5 hp
Fältstudier		

Termin 11

Ämnesstudier samhällskunskap	
Metoder i samhällskunskap inför examensarbetet, 15 hp	Examensarbete i samhällskunskap, 15 hp

Ämneslärarutbildningens organisation

Ämneslärarutbildningen vid MDH är organiserad vid en av högskolans fyra akademier, *Akademin för utbildning, kultur och kommunikation* (UKK). I planeringen och genomförandet av undervisningsämnet samhällskunskap deltar även *Akademin för ekonomi, samhälle och teknik* (EST) och *Akademin för hälsa, vård och välfärd* (HVV).

Den kollegiala organisationen för lärarutbildning består av *utbildningsråd för lärarutbildning* (LUR), *programkollegier* samt *ämnes- och inriktningskollegier*. LUR samlar företrädare för samtliga ämnen och inriktningar samt studentrepresentanter. Tillsammans bygger utbildningsrådet basen för akademins lärarutbildningar och har till uppgift att följa upp, utvärdera, utveckla och säkra kvaliteten i akademins lärarutbildningar på kort och lång sikt med utgångspunkt i högskolans vision och mål, akademins verksamhetsplan samt övriga centrala och lokala styrdokument och policyer. Bland ämnes- och inriktningsföreträdare utses programföreträdare för respektive program.

Programkollegiet leds av programföreträdaren och samlar de medarbetare som undervisar inom programmet samt utbildningsledare, studievägledare och VFU-samordnare. Programkollegiet garanterar den vetenskapliga kvaliteten i programmet och träffas minst en gång per termin. Programföreträdaren fungerar som länk mellan utbildningsrådet och programkollegiet. På motsvarande sätt fungerar ämnes- och inriktningsföreträdaren i sin roll som ledare för ämnes- respektive inriktningskollegiet som en länk mellan ämnet/inriktningen och programmet. I ämnes- och inriktningskollegierna samlas undervisande och forskande medarbetare inom ett ämne alternativt en inriktning för att diskutera kursutveckling och undervisning i ämnet/inriktningen samt utveckling av och vetenskaplig bas i ämnet/inriktningen.

Mälardalens högskola har efter prövning av UKÄ (dåvarande Högskoleverket) HT11 erhållit tillstånd att utfärda ämneslärarexamen för årskurs 7-9 och gymnasieskola i ämnena svenska, engelska, matematik, samhällskunskap och svenska som andraspråk. År 2014 utökades examenstillståndet med ämnet teknik. Ämneslärarprogrammet startar varje hösttermin. Inriktningarna som erbjuds att söka är ämneskombinationerna svenska/svenska som andra språk, svenska/engelska, svenska/samhällskunskap, samhällskunskap/svenska och matematik/engelska. Ämneskombinationen matematik/teknik ges inte för tillfället på grund av lågt söktryck. Rekryteringsmålet är femtio studenter per läsår.

Mälardalens högskola har till utbildningsutvärderingen valt att inte bifoga kursplaner för de kurser som ingår i programmet och inte heller programmets utbildningsplan.

Om kursplaner önskas så kan de sökas via webbsidan <http://www.mdh.se/utbildning/kurser/kursplaner-1.35552> (i självvärderingen anges grundlärarprogrammets kurskoder).

Programmets utbildningsplan kan även den sökas via webbsidan, se <http://www.mdh.se/utbildning/program/utbildningsplaner-1.44892>.

Med hänsyn tagen till den begränsade omfattningen på självvärderingen biläggs inte heller examensmatris för ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan, se mer under bedömningsgrund *uppföljning, åtgärder och återkoppling*. Om bedömare önskar ta del av examensmatrisen vänligen kontakta lärosätet.

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Relatera till ifylld och bilagd lärartabell.

Vid MDH är lärarutbildningen ett prioriterat utbildningsområde där kontinuerliga strategiska satsningar på kompetensförsörjning och rekrytering, både av akademien och genom särskilt stöd från rektor, alltsedan 2012 har initierats och alltjämt fortgår. Att de strategiska satsningarna kan få effekt underlättas av att i stort sett all undervisande och forskande personal på lärarutbildningen sedan 2008 är samlad under en och samma akademi, UKK. (Medarbetare inom undervisningsämnena samhällskunskap och teknik tillhör organisatoriskt någon av högskolans tre andra akademier.) Att stora delar av den undervisande och forskande personalen är samlade vid en akademi främjar att utbildning och forskning kan hållas ihop, men även att styrning och ledning kan riktas till hela eller delar av lärarutbildarkollegiet vid t.ex. kompetensutveckling och kompetenssatsningar.

Lärosätets bedömning är att den sammantagna kompetensen är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande. Av den bifogade lärarresurstabellen framgår att personal som tjänstgör inom ämneslärarutbildningen omfattar totalt 4,6 heltidsekvivalenter varav 2,6 är lektorer/professorer (vetenskapligt meriterade), 2 är adjunkter/adjungerade adjunkter. Fyra av dessa är forskarstuderande. Lärarresurstabellen visar vidare att 56 % av inom ämneslärarutbildningen verksamma lärarna har en lärarexamen. Ämnes- och inriktningskollegierna samlar all forskande och undervisande personal på ämneslärarutbildningen. Samtliga är dessutom knutna till de forskningsmiljöer som utgör forskningsbas för UVK-området (se vidare under bedömningsgrund *utbildningsmiljö*).

Högskolans adjunkter, doktorander och vetenskapligt meriterad personal med bakgrund i skolverksamhet, tillsammans med adjungerade adjunkter, utgör ämneslärarutbildningens professionsbas. De kurslärare som ansvarar för VFU-delarna undervisar även i högskoleförlagda utbildningsdelar. De adjungerade adjunkterna är ämneslärare med anställning på en gymnasieskola där de tjänstgör minst 50 % samtidigt som de har en tidsbegränsad anställning vid MDH. Genom denna strategi bidrar yrkesskickliga ämneslärare med aktuell yrkeserfarenhet som lärarutbildare i VFU samt i vissa högskoleförlagda kurser. Lärarnas pedagogiska och didaktiska kompetens utvecklas kontinuerligt genom de högskolepedagogiska kurser, seminarier, workshops och kollegiala samtalsgrupper som samordnas centralt på lärosätet av CeSAM (Kompetenscentrum för Studenter Arbetsmarknad Medarbetare).

Det finns en nationell utmaning för majoriteten av lärosätena i Sverige vad gäller att rekrytera vetenskapligt meriterade lärarutbildare med ämneslärarkompetens där konkurrensen om den kompetens som finns i landet hårdnat under senare år. Detta har blivit särskilt påtagligt dels efter regeringens satsning på ytterligare utbyggnad av landets lärarutbildningar, dels mot bakgrund av bristen på behöriga lärare i skolverksamheten. För MDH:s del har detta visat sig i att det är och har varit svårt att ersätta disputerad personal som lämnat sina tjänster med ny disputerad personal. För att möta detta har lärosätet kontinuerligt genomfört långsiktiga satsningar med attraktiva tjänster såsom strategiska lektorat (med start 2012), vilket resulterat i att fem lektorer docentmeriterat sig. MDH har även genomfört satsningar på

forskarassistenttjänster vilket resulterat i att sammanlagt sju forskarassistenttjänster tillsatts, en satsning som fortgår.

För åren 2018–2021 kommer fem vetenskapligt meriterade personer med lärarexamen att erhålla utökad kompetensutvecklingstid för att forma strategisk forskning mot centrala områden för förskolans och skolans verksamhet. På uppdrag av rektor har akademien beviljats särskilda strategiska medel för att bygga upp ett långsiktigt forsknings- och utvecklingsprogram, *Lärarprofessionen i framtidens förskola, skola och lärarutbildning*. Programmet syftar till att dels stärka och utveckla lärarutbildningen så att den motsvarar samhällets behov och bättre förbereder studenterna för det framtida arbetslivet, dels attrahera sökande till de anställningar som kommer att utlysas inom ramen för programmet. Forsknings- och utvecklingsprogrammet kommer att bedrivas i samproduktion med regionens skolhuvudmän och pågå under åren 2019–2022. Parallellt med detta program finns försöksverksamheten ULF (Utbildning, Lärande och Forskning) där MDH är knuten till Umeå universitet. Programmet fokuserar på en av regionala huvudmän initierad fråga om hur lärarstudenter kan förberedas för sin yrkesroll så att de kan vara väl förberedda från sin första dag i klassrummet.

Under perioden för högskolans gällande forsknings- och utbildningsstrategi (2017–2022) har UKK planerat för ytterligare förstärkningar av vetenskapligt meriterad personal med lärarexamen, såväl mot ämnesdidaktik som mot UVK och VFU. Med utgångspunkt i detta genomförs kontinuerliga rekryteringar och under HT18 pågår utlysningen av två lektorat i svenska språket.. Utöver detta pågår sakkunnigbedömning avseende fyra professorer, en mot lärarutbildning, en mot skolutveckling, en med inriktning mot specialpedagogik och en med inriktning förskolepedagogik, samt två samverkanslektorer som kommer att arbeta gränsöverskridande mellan lärarutbildningen och skolhuvudmännen. UKK prioriterar att redan anställda adjunkter med lärarexamen ska kunna genomgå forskarutbildning. Inom ramen för denna prioritering har bland annat två adjunkter i svenska antagits till forskarutbildning med start HT18. I samarbete med Västerås Stad har två forskarstuderande inom skolutveckling antagits till licentiatexamen inom ramen för lektorstjänster hos skolhuvudmannen. Ytterligare tre forskarstuderande från licentiat- till doktorexamen är under tillsättning. Tillsättning av en doktorand med inriktning engelska förväntas slutföras senare under HT18. För strategiperioden fortsätter även akademien det påbörjade arbetet med att rekrytera adjungerade adjunkter i syfte att stärka inslag av beprövad erfarenhet i ämneslärarutbildningen.

Utvecklingsområden

Ett utvecklingsområde som akademien noterat är kontinuitet i utbildningen, och därför har lärarlag skapats som tätt samarbetar kring vissa kurser i syfte att säkra och förbättra kvaliteten och inte göra kurser beroende av enstaka lärare. Avdelningscheferna på akademien ansvarar gemensamt för att säkerställa att kurser i möjligaste mån behåller samma undervisande lärare. Avsikten är att möjliggöra för lärare att under en längre tid undervisa i samma kurs vilket ger goda möjligheter till att öka kvaliteten i utbildningen, men även ger den undervisande personalen bättre förutsättningar ur arbetsmiljö- och kompetensperspektiv. Avdelningscheferna vid UKK kommer tillsammans med berörda avdelningschefer vid EST och HVV att skapa en tätare dialog avseende bemanningen i undervisningsämnet samhällskunskap.

Lärosätet arbetar sedan 2006 systematiskt med pedagogisk meritering av lärare, *En pedagogisk karriärväg för högskolans lärare*, där lärare utöver sin vetenskapliga kompetens även ges förutsättningar att utvecklas pedagogiskt och premieras för att de är skickliga pedagoger. UKK har deltagit i denna satsning alltsedan starten. Sedan systemet infördes har elva nu verksamma lärarutbildare vid akademien meriterat sig varav fem av dessa bedömts som excellenta lärare. Flera lärarutbildare kan på så vis få en nyckelroll i det kollegiala lärandet. Akademins målsättning under strategiperioden är att de meriterade och/eller excellenta lärarna ska öka i antal och att de ska ges förutsättningar att aktivt arbeta med det kollegiala lärandet inom respektive ämneskollegium.

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

I enlighet med MDH:s *Forsknings- och utbildningsstrategi för åren 2013-2016* bedrev högskolan utbildningsverksamhet i fyra prioriterade utbildningsområden och forskningsverksamhet i sex etablerade forskningsinriktningar. Forskningsinriktningarna utgjorde forskningsbas för de prioriterade utbildningsområdena, där lärarutbildning var ett utbildningsområde och utbildningsvetenskap var en etablerad forskningsinriktning. MDH ansökte till och antogs i Magna Charta Universitatis år 2015, där en grundpelare är att utbildning och forskning inte får skiljas åt. Det gav ytterligare förutsättningar för att utveckla de centrala fundamenten som MDH:s *Forsknings- och utbildningsstrategi för åren 2013-2016* vilade på. I MDH:s *Forsknings- och utbildningsstrategi för åren 2017–2022* (FUS 2017–2022) sammanfogas de fyra utbildningsområdena och de sex prioriterade forskningsinriktningarna i fyra sammanhållna kollegier där utbildning och forskning hålls samman och där samproduktion är utmärkande för hela verksamheten. Kollegierna, som senast år 2020 ska vara formerade, ska innehålla utbildning på alla tre nivåer (grund-, avancerad och forskarutbildning) med tillhörande forskning. Ett av dessa kollegier är *utbildning*, där utbildningsområdet lärarutbildning och forskningsinriktningen utbildningsvetenskap alltså ingår.

Ämneslärarutbildningen kännetecknas av att den bedrivs i en forskande miljö och den utbildningsvetenskapliga forskningen som bedrivs utvecklas kontinuerligt och har koppling till områden av grundläggande betydelse för lärares uppdrag och arbete. I enlighet med FUS 2017–2022 förstärks den samproducerade forskningen inom utbildningsvetenskap, vilket skapar synergieffekter i relationen till ämneslärarutbildningen. Genom samproducerande forskningsprojekt som bedrivs tillsammans med skolhuvudmännen i regionen byggs och utvecklas teorier om och för grund- och gymnasieskolans praktik.

Exempel på pågående forskningsprojekt är *I fotspåren av motståndskraftiga unga. Lyckade utbildningsvägar och inträdet till högre utbildning*. Syftet med detta projekt är att undersöka vilka mekanismer som spelar roll för akademisk framgång bland elever som växt upp i familjer där föräldrarna har låg utbildningsnivå och/eller låg inkomst. *Nyanlända barns och ungdomars inkludering och jämställdhetsutveckling*. Syftet med detta projekt är att utforska förutsättningarna för en lyckad inkludering av nyanlända barn och ungdomar. Framgångsfaktorer och hinder för inkludering vad det gäller mottagande, livskvalitet, hälsa, välfärd, skolgång, arbetsmarknaden, bostadsförhållanden och jämställdhetsutveckling studeras.

Forskningen inom kollegiet utbildning omfattar idag sex forskningsmiljöer. Fyra forskningsmiljöer vid UKK, en forskningsmiljö vid EST samt en forskningsmiljö vid HVV. Samtliga miljöer har direkt betydelse för lärarutbildningen vid lärosätet. Barn och unga i skola och samhälle (BUSS), Språk- och litteraturvetenskap samt ämnenas didaktik (SOLD), Studier om social hållbarhet i utbildning (SOS-ED), Matematik, naturvetenskap och teknik med ämnenas didaktik (MNT), Hållbart arbetsliv och organisation (HAO) och Hållbar samhällsutveckling (HSU). Inom vardera miljön finns ett antal forskargrupper där all forskande och undervisande personal ingår.

Genom att de nuvarande forskningsmiljöerna och det kommande kollegiet omfattar både utbildning och forskning samt att alla anställda ingår, ges förutsättningar för ett nära samband mellan forskning och

utbildning. Samtliga forskningsmiljöer har en seminarieverksamhet med regelbundna träffar där såväl nationella som internationella forskare, forskare och undervisande lärare inom kollegiet för diskussioner som är gemensamma och relevanta för såväl miljön som forskningsinriktningen som helhet. Till dessa seminarier bjuds även studenter in att delta.

Beskrivning av forskningsmiljöer

Forskningen som bedrivs inom *Studier om social hållbarhet i utbildning* (SOS-ED) leds av en professor i pedagogik och har dels ett allmändidaktiskt, dels ett ämnesdidaktiskt perspektiv. Metodmässigt arbetar miljön utifrån teoretiska ansatser, dels utifrån empiri från fältet. När det gäller allmän didaktik bedrivs forskning som undersöker policyfrågor, ledarskap, agens, utvecklingsarbete och utvärdering. Inom allmändidaktiken granskas också lärarprofessionen, med särskilt fokus på läraren som förändringsagent. Den ämnesdidaktiska forskningen förhåller sig till begrepp som makt, inkludering, hållbarhet, social rättvisa och mångfald, men den är också direkt riktad mot klassrummet, med begrepp som uppmärksamhet och bedömning. Bland ämnen är det främst utbildningsvetenskap och didaktik för samhällsorienterande ämnen som är i fokus. Den forskning som bedrivs inom forskningsmiljön har betydelse för följande UVK-områden: skolväsendets historia, organisation och villkor samt skolans värdegrund, de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna, läroplansteori och didaktik, utvecklingsarbete och utvärdering samt sociala relationer, konflikthantering och ledarskap. Flera forskningsprojekt inom SOS-ED genomförs i nära samverkan med personal och ledning vid förskolor och skolor. Som exempel kan nämnas den särskilda satsning (följeforskare och forskarstudent) som pågår för att studera hur övningskolornas koncentration av lärarstudenter ger möjlighet till samlärande bland studenter och handledare. Bland annat pågår en studie om hur lärarstudenter ges möjlighet att ta del av skolverksamhetens olika förutsättningar.

Forskningen inom *Barn och unga i skola och samhälle* (BUSS) leds av en professor i pedagogik med inriktning mot förskolan och utgår från ett helhetsperspektiv på hur barn och unga med erfarenheter från olika sociala världar i rollerna som barn och elever möter förskolans respektive skolans värld med dess krav och förväntningar. Inom forskningen studeras hur förskola, förskoleklass, grundskola och gymnasieskola erbjuder pedagogiska utmaningar för barn och unga med olika förutsättningar och erfarenheter. Den forskning som bedrivs har ett fokus på barns möte med språk-, läs- och skrivprocessen, matematik, estetiska ämnen, hållbar utveckling, delaktighet och lärande samt den roll sociala samspelsprocesser och identitetssökande spelar.

Den forskning som bedrivs inom forskningsmiljön *Språk- och litteraturvetenskap samt ämnenas didaktik* (SOLD), beskrivs utförligare i del 2 svenska, leds av en docent i nordiska språk och anlägger ett ämnesorienterat och didaktiskt perspektiv på språk- och litteraturvetenskap. Forskningen är inriktad mot undervisning och lärande i språk och litteratur samt språkets roll för undervisning och lärande i skolan. Forskningen har bäring för ämnena engelska, litteraturvetenskap, svenska språket och svenska som andraspråk inom ämneslärarutbildningen, men också för de hållbarhets-, jämlikhets- och mångkulturella perspektiv som genomsyrar lärarutbildningen generellt. Inom miljön pågår forskning som relaterar till skolämnenas kunskapsinnehåll och didaktik.

Den forskning som bedrivs inom *Hållbart arbetsliv och organisation* (HAO) har en tvärvetenskaplig inriktning och leds gemensamt av en professor i sociologi och en professor i psykologi. Forskningen inom miljön studerar arbetslivets styrning, arbetsvillkor och utformning med särskilt fokus på hälsa och välbefinnande i arbetslivet. Forskningsgruppen säkerställer forskningsbas i de kurser som ges inom sociologi: *Samhälle i förändring* (SOA132) *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) och *Kommunikation och medier* (SOA128). Forskningsmiljön *Hållbar samhällsutveckling* (HSU) verkar för social hållbarhet. Ett av forskningsprojekten handlar om nyanlända ungdomars situation i regionen. Resultaten från studier inom HSU tas upp för lärarstudenter som läser mot skolämnet samhällskunskap, men även inom UVK-kurser där ämneslärarstudenternas kunskap om elevers hem- och skolmiljö uppmärksammas i samband med att ämnesdidaktiska frågor problematiserar frågan att det som lärs ut i klassrummet knyts till elevers vardag och erfarenheter. Forskningen leds av en docent i socialt arbete.

Forskningen som bedrivs inom forskningsmiljön *Matematik, naturvetenskap och teknik med ämnenas didaktik* (MNT) leds av en professor i matematikdidaktik och utmärks av att den teoretiserar studier och utveckling av klassrumspraktiker och därmed har en klar inriktning mot tillämpning. Vad och hur elever lär,

vilka lärandemiljöer som gynnar elevers lärande, samt hur lärare planerar och agerar i skolans olika miljöer är centrala områden att förstå och utveckla inom MNT. Ett övergripande forskningsmål är att studera och utveckla hur lärare kan skapa möjligheter för elever att utveckla sina förmågor i respektive ämne. Forskningen inom MNT har giltighet för studier inom matematik, de naturorienterande ämnena och teknikämnet samt dessa ämnens didaktik.

Utvecklingsområden

MDH anser att inriktningen på den forskning som bedrivs till stora delar är högst relevant för att genomföra och utveckla lärarutbildningar med målet att ge studenterna möjlighet att utveckla förståelse och kunskap för undervisningens praktik i för lärare relevanta ämnen. Dock finns det utmaningar i att genomföra denna typ av forskning och integrera den i lärarutbildningar. Några av dessa nationella utmaningar är kontrasterande uppfattningar om lärarrollen samt att teorier om lärsituationer och lärarens agerande tenderar att hamna i skuggan av historiskt mer etablerade lärandeteorier. Vid MDH finns ytterligare utmaningar i att säkerställa att det finns en för utbildningen vetenskaplig och professionsinriktad miljö och att verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning. Ett led i att säkerställa kunskapsöverföring mellan forskningsmiljöer och undervisningsmiljöer är utformning av kollegier vid MDH. I dessa kollegier möts företrädare för utbildning på grundläggande och avancerad nivå samt företrädare för forskning. Vidare ska säkerställning ske genom forsknings- och utvecklingsprojekten *Lärarprofessionen i framtidens förskola, skola och lärarutbildning* och *Utbildning, Lärande och Forskning* som initieras under 2018. Projekten samlar forskande och undervisande personal inom utbildningsvetenskap och har en säkrad långsiktig finansiering.

För att främja en professionsinriktad ämneslärarutbildning genomförs som nämnts ovan kontinuerliga forsknings- och utvecklingsprojekt i samarbete med skolor i regionen. Akademin avser att tydligare och mer systematiskt låta skolverksamhetens behov påverka vilka områden som forsknings- och utvecklingsprojekten ska prioriteras gentemot. Utöver dessa prioriteringar ska även de områden som bedöms som relevanta för lärosätets större lärarprogram, där ämneslärarutbildningen ingår, prioriteras. Inom ramen för lärarens kompetensutvecklingstid ges även möjlighet att auskultera i skolverksamhet och därmed tillägna sig en uppdaterad och breddad kunskap och därmed en större och mer aktuell förståelse för skolans verksamhet och dess uppdrag och utmaningar. Samtidigt uppmanas forskarna att söka forskningsmedel vid oberoende instanser. För att ytterligare stärka professionsbasen i ämneslärarutbildningen och i utbildningsmiljön arbetar akademien med anställningar av adjungerade adjunkter, mer om detta under bedömningsområdena *personal* samt *arbetsliv och samverkan*.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenterna, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. Enligt UKÄ:s rekommendationer beskriver lärosätet måluppfyllelsen för det utvalda examensmålet i självvärderingens del 2.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenterna, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

- 2. Visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 2 gör en hänvisning.

Vetenskapligt förhållningssätt finns med som lärandemål på flertalet kurser i den utbildningsvetenskapliga kärnan och bearbetas kontinuerligt i examinationer där studenters förmåga att resonera, analysera och kritiskt granska utvecklas. Det finns också en tydlig progression i utvecklingen av studenternas vetenskapliga förhållningssätt: från ett grundläggande vetenskapligt förhållningssätt i tidiga kurser (se t.ex. OAU208) till ett fördjupat och tillämpat vetenskapligt kritiskt förhållningssätt i inriktningens sista kurser (se t.ex. OAU011). En likartad progression, avspeglad i lärandemålen, finns också beträffande det vetenskapliga, akademiska skrivandet.

I inslag med ett allmändidaktiskt fokus behandlas det vetenskapliga förhållningssättet mer specifikt i relation till läraryrkets speciella, erfarenhetsgrundade och vetenskapligt förankrade, karaktär. Detta blir särskilt tydligt i de tre VFU-kurserna. Där länkas den vetenskapliga grund som utbildningen vilar på till praktiken när studenterna, redan i den första VFU-kursen, börjar skriva ett dokument, kallat praktiska yrketeori (PYT) som de examineras på i slutet av utbildningen. I detta dokument ska studenterna både synliggöra sin undervisning och förankra sina didaktiska ställningstaganden i teorin.

Kursspecifika beskrivningar och analyser

Bland UVK-kurserna ägnas störst utrymme åt det uttalat vetenskapliga förhållningssättet i *Forskningsmetod för lärare – ämneslärare gy* (OAU013) som är en förberedande kurs inför lärarstudenternas självständiga arbeten. Kursen ger ett i förhållande till tidigare UVK-kurser fördjupat vetenskapligt kritiskt perspektiv på yrket, skolans verksamhet och utveckling samt vetenskapliga metoder och förhållningssätt. Utifrån en didaktisk problemställning utförs en mindre studie för att studenterna ska fördjupa sin förståelse för vetenskapliga metoder och forskningsetiska förhållningssätt i ett praktiskt vetenskapligt fältarbete. Kursen ger studenterna fördjupade förutsättningar att genomföra kurserna i självständigt arbete (vilka beskrivs i del 2 svenska respektive samhällskunskap). Ett av lärandemålen handlar om att *identifiera och beskriva pedagogiska problem i relation till skolans arbete*. Utifrån ett vetenskapligt synsätt är kursen grundläggande då kravet på abstrakt precision är nytt för studenterna. Studenterna ska lägga fram ett för den egna ämneskombinationen relevant pedagogiskt problem och gemensamt kritisera egna och andras problem- och syftesformuleringar. Sedan ska problemställningen utforskas genom att studenten *planerar, genomför*

och redovisar en mindre vetenskaplig studie, med hänsyn tagen till forskningsetiska principer. Studenterna författar en PM som redovisning av sin studie och som övning inför det kommande självständiga arbetet på grundnivå, även om det inte finns garantier för att studenten kommer att fortsätta inom samma ämnesområde. Pilotstudien granskas och kommenteras av en representant för ämnet, vilket för studenten bl.a. innebär en introduktion i det specifika ämnets skrivtraditioner. Studenten ska vid examinationen, enligt lärandemålet, *redogöra för och visa kunskap om kvalitativa och kvantitativa forskningsansatser*. Ett av lärandemålen innebär att studenten ska *redogöra för och praktiskt tillämpa metoder för insamling, bearbetning och analys*. Genom att studenterna genomför en egen studie får de lära sig att argumentera för val av forskningsmetod och diskutera dess för- och nackdelar. Genom att delta i diskussioner med andra studenter och kritiskt granska andras studier och forskningsresultat får studenterna även bekanta sig med en mångfald av metoder av studier och analyser. Vid opponeringstillfället ska studenten visa sin förmåga till *fördjupat och tillämpat vetenskapligt kritiskt förhållningssätt, färdigheter i akademiskt skrivande och god språklig framställning*. Studenterna tränar på att förhålla sig distanserat till sina egna och kamraters arbeten genom bl.a. kritisk läsning av exempeluppsatser i lärarledda forum. Utifrån kursansvariges analys av studenternas resultat och återkoppling under kursens gång artikuleras det vetenskapligt kritiska skrivandet och förhållningssättet i denna kurs betydligt mer bestämt än tidigare, något som sedan förutsätts fördjupas ytterligare i de självständiga arbetena.

Andra konkreta exempel på hur relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet implementeras i utbildningen kan hämtas från den första UVK-kursen, *Utbildningens organisation, uppdrag och innehåll för ämneslärare gymnasieskolan* (OAU208). I kursen ses didaktik som en brygga mellan just den vetenskapliga grunden och den beprövade erfarenheten, vilket förmedlas bland annat via en kontinental didaktisk teoribildning där didaktik och pedagogik är nära besläktade och kommer studenterna till godo genom studier av litteratur samt genom att öva att planera undervisning utifrån didaktikens grundläggande begrepp och frågeställningar.

Ett annat konkret exempel på hur relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet implementeras i utbildningen kan hämtas från kursen *Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap – ämneslärare gy* (OAU175). I kursen ska studenterna genom föreläsningar och litteraturseminarier ges möjlighet att utveckla vetenskapligt grundade kunskaper om och förståelse av sociala relationer, konflikthantering och ledarskap i den pedagogiska praktiken. Undervisningen karaktäriseras av en abduktivt tolkande rörelse mellan forskning, teori och praxis. Under denna kurs används estetiska uttrycksformer som ett medvetet pedagogiskt verktyg med tillhörande reflektion över estetiska läroprocesser. Kursen avslutas med en inlämningsuppgift där studenterna ska beskriva hur de förstår det pedagogiska ledarskapet i förhållande till kursens teman samt reflektera över relationen mellan forskning, teori och praxis. Den knyter samman det lärandemål som är tydligt riktat mot vetenskapligt grundade kunskaper och deras betydelse för yrkesutövningen: studenten ska kunna *redogöra för sociala relationer, konflikthantering, maktperspektiv och ledarskap ur ett vetenskapligt perspektiv och relatera dessa till praktiskt pedagogiskt arbete*. Genom denna uppgift examineras även lärandemålet om fördjupat och tillämpat vetenskapligt kritiskt förhållningssätt, färdigheter i vetenskapligt, akademiskt skrivande och god språklig framställning. Under kursen erbjuds studenterna kontinuerligt handledning i vetenskapligt skrivande och tänkande kopplad till den skriftliga inlämningsuppgiften.

I kursen *Specialpedagogik – ämneslärare gy* (OAU118) poängteras att utbildning ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, alltså inte på bara det ena eller det andra. Kursen strävar efter att väva samman didaktik och vetenskapligt grundade pedagogiska strategier i en undervisningsplan som ska kunna kontextualiseras för ett klassrum (eller den plats där undervisningen genomförs), med hänsyn till olika funktionsnedsättningar. Kursen avslutas med en liten empirisk studie där såväl intervju som observation ingår.

Värdering

Att arbeta med det vetenskapliga förhållningssättet är en utmaning, kanske särskilt på ett yrkesprogram, där många studenters fokus framförallt riktar sig mot deras kommande yrkesutövning. För läraryrket kräver denna yrkesutövning dock en förmåga att förena teori och praktik, och detta i flera av undervisningens olika

stadier. Genom att knyta det vetenskapliga förhållningssättet till och tydliggöra dess betydelse som en viktig aspekt av den didaktiska kompetensen går det dock att utveckla relevansen för studenterna. Metodkursen brukar uppfattas som krävande då den har ett uttryckligt vetenskapligt fokus där professionen riskerar att hamna i skymundan. Dessutom är metodkursen kopplad till terminologi och skriftnormer, där det finns olika ämnesbundna traditioner för att uttrycka vetenskaplig giltighet. Genomgående i programmet förklarar kurslärare den vetenskapliga nyttan med att olika ämnen har olika traditioner vilket är en utmaning för studenterna att tillägna sig. I metodkursen blir detta tydligt när studenterna får kommentarer på det de gör i kursen från å ena sidan kursläraren och å andra sidan från den planerade ämnesdidaktiska handledaren för det självständiga arbetet. En slutsats programkollegiet har dragit är att denna fråga behöver tydliggöras ännu mer i undervisningen.

I det kontinuerliga kvalitetsarbetet med UVK-kurserna blir kopplingen mellan professionen och dess beprövade erfarenhet och den vetenskapliga förankringen allt mer utvecklad. Verksamheten drar nytta av den utvecklade begreppsapparat som finns inom didaktiken, som är grundad i undervisningskontexten, och den specifika erfarenhet som lärarprofessionen medför och som även är kommensurabel med specifikt pedagogiska frågeställningar (t.ex. relationen mellan individ och samhälle, mänskliga relationer, individens bildning och tillblivelse), psykologiska frågeställningar (t.ex. människans utveckling och lärande), ämnesdidaktiska frågeställningar (t.ex. ämnets specificitet, bildningsinnehåll och selektiva traditioner). I studenternas professionella utveckling spelar deras praktiska yrkesteori (PYT:en), som de skriver och utvecklar kontinuerligt i VFU-kurserna en nyckelroll. PYT:en skapar, genom att den skrivs fram under flera terminer och diskuteras under flera seminarier studenterna emellan, stora möjligheter att bidra till utvecklingen av en professionell identitet och självreflexivitet. Ett utvecklingsområde för UVK, VFU och ämnesinriktningarna är att få studenterna att se att PYT:en, förutom att den är ett examinationsmoment, också innebär en konkret möjlighet att utveckla ett tillämpat vetenskapligt kritiskt förhållningssätt, en pedagogisk grundsyn och det akademiska skrivandet.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenterna, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. *Visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 2 gör en hänvisning.

Ovanstående mål ryms för läraryrket inom begreppet didaktisk kompetens, som innefattar både vetenskapligt förhållningsätt och beprövad erfarenhet, något som under utbildningens gång utvecklas hos den enskilda studenten i samarbete med kurslärare, studenter, handledare och blivande kolleger. För att nå fördjupad didaktisk kompetens med avseende att utveckla både yrkesverksamheten och kunskaper som krävs för lärarens arbete och uppdrag krävs en tydlig progression. Det vetenskapliga förhållningssättet fördjupas parallellt med en gradvis fördjupning av den didaktiska komplexiteten i kurserna.

Studenter som antagits till ämnesläroutbildningen på MDH placeras på en övningsskola (på en grundskola och en gymnasieskola) för sin VFU och sina fältstudier. På detta sätt skapas möjligheter för studenterna att få en helhetsbild över ämnens kunskapsutveckling mellan grundskolan och gymnasiet. Avsikten är också att studenterna ska få kontinuitet i kontakten med elever och lärare på övningsskolorna samt möjliggör detta att VFU-handledaren kan följa och stödja studenternas utveckling under hela utbildningen. Före varje VFU-kurs äger en handledarträff rum där samverkan möjliggörs mellan VFU-handledare VFU-kurslärare och VFU-samordnare. Handledarträffen behandlar den kommande kursens lärandemål, innehåll och bedömningskriterier och det kan vid denna träff framföras och diskuteras synpunkter kring VFU-kursernas innehåll, planering och genomförande. Under pågående VFU-kurser kallar VFU-handledare till ett seminarium där de möter studenter och VFU-kurslärare för att diskutera och reflektera kring lärandemål och pedagogiska aktiviteter och hur dessa kopplas samman. I varje VFU-kurs ingår minst ett besök på övningsskolan där student, VFU-handledare och VFU-lärare träffas. Detta trepartssamtal syftar till att identifiera aktiviteter och områden där studenten har lyckats eller behöver stöd och uppmuntran. I samtalet lyfts också teoretiska frågeställningar och genom diskussion kopplas dessa till teorier från aktuella och tidigare kurser.

Under VFU-1 gör studenten en inspelning av ett eget undervisningstillfälle. Denna inspelning diskuteras utifrån egna och andras handlingar i förhållande till den människo-, demokrati-, kunskapssyn och syn på hållbar utveckling som samhället genom läroplan för grund- och gymnasieskolan ger uttryck för och utifrån kännedom om den kommunikativa kompetens som yrket kräver i mötet med elever, vårdnadshavare och personal i skolan. Studenterna har upplevt denna diskussion kring inspelningen som väldigt lärorik och insiktsskapande.

Det finns en tydlig progression i lärandemålen från VFU-1 till VFU-3. I VFU-2 och VFU-3 auskulterar kurslärare och handledare vid ett undervisningstillfälle som studenten genomför. I ett kritiskt reflekterande samtal ska studenten visa sin förmåga att utifrån de ämnesteoretiska kurserna identifiera och välja innehåll och utifrån sin kunskap om ämnesdidaktiska teorier och metoder kritiskt reflektera över val av innehåll och metod samt det lärande som skett i klassrummet. Enligt ett av kursens lärandemål *ska studenten utifrån elevers olika erfarenhet, behov och förutsättningar planera och leda undervisning samt visa medvetenhet om digitala verktyg ur ett ämnesdidaktiskt perspektiv*. Studenterna ska vid detta tillfälle också visa att de har förmågan att anlägga ett kritiskt vetenskapligt förhållningssätt i sin utvärdering av det egna undervisningstillfället. De ska kunna dokumentera, diskutera och problematisera sina erfarenheter utifrån ämnesdidaktiska perspektiv. Detta gör studenten i löpande samtal med handledare, i trepartssamtalen med handledare och VFU-kurslärare samt i PYT:en.

Kursspecifika beskrivningar och analyser

Kursen *Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap för lärare – ämneslärare gy* (OAU175) ger studenterna möjlighet att förvärva vetenskapligt grundade kunskaper om olika perspektiv på ledarskap, särskilt beträffande arbete med sociala relationer och konflikthantering. I kursen ingår även praktiska moment för att förebygga och motverka diskriminering eller annan kränkande behandling och för att lösa och förebygga konflikter. I kursen finns också en praktisk uppgift som har ett mer preciserat och därmed fördjupat allmäntdidaktiskt fokus. I uppgiften ingår att *planera ett praktiskt pedagogiskt arbete för att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av barn och relatera det till rådande styrdokument*.

I kursen *Specialpedagogik – ämneslärare gymnasiet* (OAU118) ska studenterna visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera elevers olika behov och förutsättningar. Kursen fokuserar specialpedagogikens innehåll och förutsättningar, inkluderande undervisning och specialpedagogisk kartläggning. Inom ramen för en fältstudieuppgift ska studenterna i grupp identifiera och problematisera olika sätt att bedriva specialpedagogisk verksamhet, inbegripet samverkan, kartläggning och åtgärder för elever i behov av särskilt stöd. Kursen leder för studenterna till en fördjupad didaktisk reflektion över deras kommande professionella roll, särskilt med avseende på samverkan med andra i det specialpedagogiska arbetet.

I kursen *Utvärdering och utvecklingsarbete – ämneslärare* (OAU011) ska studenterna planera, genomföra, dokumentera, analysera och utvärdera didaktisk verksamhet utifrån sin ämnesinriktning. De ska visa kunskap om olika modeller av utvecklingsarbeten med relevans för utvecklingen av yrkesverksamheten. De ska även presentera alternativ till fortsatt verksamhetsutveckling med utgångspunkt i egen reflektion och relevant forskning. I kursen får studenterna tillvarata, systematisera och reflektera över andra skolors erfarenheter genom att de exempelvis gruppvis genomför en dokumentstudie av autentiska utvecklingsarbeten. Studenterna genomför också litteraturstudier för att ta tillvara forskningsresultat med relevans för deras självständiga planering av ett utvecklingsarbete. Professionsperspektivet lyfts in i kursen genom studentreflektioner från deras nyss genomförda VFU-2 och genom de dokumentstudier som genomförs.

I kursen *Bedömning och betygssättning för ämneslärare gymnasieskolan* (OAU206) ska studenterna analysera strategier för bedömning och betygssättning samt utvärdera didaktisk verksamhet i syfte att skapa goda förutsättningar för elevers lärande. Med utgångspunkt i tidigare forskning bedömer studenterna elevtexter i ämnet svenska både summativt och formativt. Vid ett efterföljande examinerande seminarium ska de även reflektera över sina egna och andras erfarenheter för att bidra till att utveckla den professionella verksamheten. Vad gäller ämnesdidaktik reflekterar studenterna över hur en relevant koppling mellan centralt innehåll, undervisning och kunskapskrav kan uppnås vid skapande av olika ämnesområden. Studenterna tar även här avstamp i forskning och kopplar denna till yrkesverksamheten genom att observationer samt intervjuer av handledare om bedömning ur ett etiskt, internationellt och samhällsligt perspektiv. Bedömningspraktiken belyses även ur ett flerspråkighetsperspektiv. Studenterna reflekterar sedan kring sina resultat tillsammans med andra studenter och sammanställer ett arbete i syfte att bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten. Det finns även tydliga beröringspunkter mellan denna kurs

och två kurser i svenska: programmets introduktionskurs (SVA032) och termin 6-kursen *Språkbeskrivning och textanalys för ämneslärare* (SVA027). I alla tre kurserna analyseras och bedöms elevtexter i ämnet svenska med hjälp av delvis likartade teorier och modeller (se även utvärderingens del 2). Progressionen mellan kurserna är också tydlig, vilket t.ex. säkerställs genom att en lärare från svenskkollegiet medverkar i UVK-kursen. I grova drag kan skillnaden mellan kurserna beskrivas som att svenskkurserna fokuserar mer på textanalys och responsgivning, och UVK-kursen mer på bedömning och betygsättning.

I kursen *Verksamhetsförlagd utbildning 3 - för ämneslärare* (OAU201) ska studenterna dokumentera och diskutera erfarenheterna av lärarrollen, reflektera och analysera för att slutföra sin praktiska yrkesteori. Kursen, som är central för studenternas sammanfattande syntes av lärarutbildningen och ackumulativa förståelse för yrket, fokuserar på att färdigställa PYT:en. Där visar studenterna kunskap om kopplingen mellan beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund samt sina didaktiska ställningstaganden och sitt praktiskt pedagogiska förhållningssätt. PYT:en ger utrymme för studenterna att uppvisa didaktisk medvetenhet och kunskap om sociala relationer, konflikthantering, ledarskap, pedagogiskt-didaktiska perspektiv, estetiska läroprocesser och elevers lärande och utveckling. Den ger dessutom ett rikt underlag för att kvalitativt säkerställa examinationen av kursens samtliga lärandemål.

Studenten får möjlighet från VFU-1 under termin 2 till VFU-3 under termin 8 att knyta ihop sina etiska ställningstaganden med den praktik de genomför och relatera till de teoretiska referensramar som utbildningen har gett. De handledare som genomgått handledarutbildning är av stor betydelse för studenterna då de under sin påbyggnadsutbildning har skrivit en egen PYT. Studenten kan därmed i samråd med handledaren och utifrån dennes förståelse välja teorier och perspektiv som studenten vill skriva om samt analysera och granska dessa i den egna PYT:en.

Värdering

I UVK-kurserna finns en gradvis fördjupning som innebär att undervisning och examinationer ökar i komplexitet. Studenterna ges möjlighet att skapa sig en didaktisk kompetens utifrån vilken de kommer att både kunna utveckla sin egen undervisning och vara med i större didaktiska utvecklingsprojekt. Inriktningsansvarig och kollegiet har dock identifierat flera utmaningar som UVK står inför med avseende på sammanhang och relevans för blivande lärare. Att förtydliga och synliggöra den röda tråd och den övergripande struktur som lyfts fram i beskrivningen ovan är något som ingår i det fortlöpande kvalitetsarbetet. Det första steget har redan tagits, vilket har inneburit att identifiera de allmändidaktiska komponenterna i alla UVK-kurser. Nästa steg handlar om att bättre synliggöra och kommunicera dessa komponenter till studenter, via kursplaner, studiehandledningar och den konkreta undervisningen, men också genom att arbeta vidare med att koppla ihop komponenterna med VFU och ämneskurser, bl.a. genom fler konkreta samarbeten. Allmändidaktiken kan för vissa studenter upplevas för abstrakt om det inte fokuserar den praktiska undervisningen. VFU, ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier fyller därför en viktig funktion när det kommer till att komplettera den allmändidaktiska ramen och ge den ett teoretiskt och praktiskt sammanhang. Den stora utmaningen är att balansera didaktikens teoretiska och praktiska sidor samt att kommunicera till studenterna att didaktiken i stor utsträckning är en metod för lärarens ständigt pågående utveckling av både undervisning och yrkesroll. Synpunkter har framkommit från studenter att arbetet med den praktiska yrkesteorin har kommit in för sent i utbildningen, i samband med den sista verksamhetsförlagda utbildningen. Därför får studenterna numera påbörja sin reflektion och diskussion kring kopplingen mellan teori och praktik redan från den verksamhetsförlagda utbildningens första kurs. Det har också tagit fram en litteraturlista med några särskilt viktiga verk från ämnenas och inriktningarnas ordinarie kurslitteratur som studenterna kan ta stöd av under hela sitt fortlöpande arbete med PYT:en.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenterna, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

4. *Visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 2 gör en hänvisning.

Det centrala innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan är didaktik, som har sin teoretiska hemvist i den akademiska disciplinen pedagogik, där pedagogik, didaktik och metodik är delar av samma helhet och därmed inte kan separeras, annat än för analytiska och klargörande syften. I den utbildningsvetenskapliga kärnan innebär metodik i detta fall praktiskt och systematiskt utförande utifrån vetenskaplig eller erfarenhetsbeprövad grund medan didaktik och ämnesdidaktik ses som de teoretiska och praktiska utgångspunkterna för planering, reflektion och utveckling av denna metodik. Didaktik tolkas vidare som allmän didaktik, dvs. den begreppsliga referensram som inte enbart är beroende av den specifika ämnesundervisningen. I snäv mening handlar allmän didaktik om relationen mellan undervisning och elevers lärande. I vid mening handlar den om de syftesrelaterade fostrans- och undervisningsprocesser som syftar till att reproducera och rekonstruera samhället. Denna åtskillnad illustreras i och med läroplanens generella mål (dvs. värdegrunden) och dess mer specifika mål (kunskapskrav kopplade till ämnen). *Tillämpad* tolkas som att didaktik, ämnesdidaktik och metodik alla är riktade mot undervisningsverkligheten i allmänhet och mot specifika undervisningssituationer i synnerhet.

När det handlar om tillämpad didaktik används olika undervisningsfokuserade modeller, såsom de didaktiska frågorna (vad, varför, vem, när och hur), den didaktiska triangeln (lärare/elev/ämne) och den didaktiska processen (planering, utförande, reflektion). Dessa modeller utgör grunden för lärarens yrkesutövning och fokuserar de dynamiska aspekterna av undervisning i både teori och praktik, där ett ämnesinnehåll (vad) måste identifieras utifrån ett övergripande syfte (varför), gestaltas/transformeras didaktiskt (hur) utifrån en reflektion över den aktuella målgruppen (vem) och sedan analyseras/utvärderas utifrån resultatet. I denna didaktiska process framgår att de didaktiska frågorna inte kan särskiljas utan hänger ihop och påverkar varandra. När det handlar om tillämpad ämnesdidaktik måste läraren dessutom förhålla sig till ett ämne, dvs. till bl.a. läroplanens skrivningar om kunskapsinnehåll och ämnets selektiva traditioner. Tillämpad metodik handlar om de konkreta metoder och strategier som ovanstående resonemang utmynnar i, t.ex. anpassning och variation av undervisning utifrån elevers förutsättningar och behov samt gruppens sammansättning och storlek.

Med ovanstående resonemang i beaktande arbetar de flesta UVK-kurser mot detta examensmål, främst med avseende på skrivningen "förmågan att tillämpa sådan didaktik". Didaktik har för det första två för den blivande och verksamma läraren viktiga dimensioner, en teoretiskt orienterad och en praktiskt orienterad

dimension. I den teoretiskt orienterade dimensionen är didaktik en teori vars främsta undervisningsobjekt är undervisning i vid mening, det vill säga fokus på fostran och undervisning. I den praktiskt orienterade dimensionen erbjuder didaktiken en reflektionsram för undervisningens praktik. Den modell som synliggör detta på ett förtjänstfullt sätt för lärare är den didaktiska triangeln som därmed får utgöra den utbildningsvetenskapliga kärnans gravitationscentrum. Modellen inte bara fokuserar och synliggör de grundläggande element som tillsammans formar undervisningen som praktik och fenomen. Den går också att använda som en progressionsmodell med vilken undervisningens praktik kan förstås på olika nivåer och med olika grader av komplexitet.

Utöver den didaktiska triangeln erbjuder också didaktiken en repertoar av frågor som används till att rama in UVK-blockets kurser. Dessa kan också användas med olika grader av komplexitet och på olika nivåer (från klassrumsnivå till samhällsnivå). Genom att relatera frågorna till varandra kan intressanta didaktiska analyser genomföras. Med relationen mellan frågorna *vad* och *varför* går det att problematisera värden och innehåll. Med relationen mellan frågorna *vad* och *hur* går det att problematisera meningsskapande. Relationen mellan frågorna *hur*, *vad* och *varför* leder till ett problematiserande av relationen mellan det existerande samhällets idé om skolan och den uppväxande generationens upplevelser och erfarenheter inom densamma. Relationen mellan frågorna *vad* och *vem* kan leda till diskussioner om bildning och identitets- och subjektsskapande. Ett viktigt komplement till de didaktiska frågorna och den didaktiska triangeln är process- och tidsaspekten, något som blir tydligt i alla former av didaktisk reflektion, som innehåller ett *före* (planering), ett *under* (genomförande) och ett *efter* (reflektion). Detta tidsperspektiv kan till exempel fokusera mikronivån (t.ex. eleven, lektionen) men också makronivån (t.ex. samhället, framtiden).

Den didaktiska triangeln, de didaktiska frågorna och processaspekten ses med andra ord som UVK:s didaktiska kitt som fokuserar undervisningens begreppsliga och relationella egenskaper (den didaktiska triangeln), lärarens kritiska förmåga (de didaktiska frågorna) och undervisningens processkaraktär (den didaktiska reflektionen). Därmed ses didaktiken som en metod i sig, en metod för att tänka och reflektera kring undervisningens förutsättningar, dess genomförande och dess konsekvenser, det vill säga en metod för att utveckla sin egen och andras undervisning. Nedan konkretiseras ovanstående resonemang från några av kurserna inom UVK med avseende på examensmål och progression.

Kursspecifika beskrivningar och analyser

I kursen *Utbildningens organisation, uppdrag och innehåll för ämneslärare gymnasieskolan* (OAU208) introduceras studenterna för didaktiken som en vetenskap om undervisning och som en metod att utveckla undervisningens praktik. Didaktik framställs i kursen som en vetenskapligt grundad metod med fokus på lärarens reflektion över och utveckling av undervisningen, både med avseende på analys av styrdokument (läroplaner, de mänskliga rättigheterna, barnkonventionen) och konkret undervisning (fältstudie om genus och mångfald, planering av undervisningsaktivitet med fokus på hållbar utveckling). Den didaktiska triangeln introduceras som en modell för att synliggöra de olika relationella processer som pågår samtidigt i undervisningssituationer. Denna modell återkommer sedan i flera av de följande kurserna. Lärandemål 4 handlar om att studenterna ska kunna *orientera sig i läroplansteoretiska och didaktiska perspektiv*. Detta lärandemål är i fokus främst i kursens första del och examineras genom dels en skriftlig inlämningsuppgift, INL2, dels en fältstudieuppgift, FSR2. I INL2 finns en fråga med där didaktiska teorier behandlas såväl ur ett teoretiskt som ur ett praktiskt perspektiv. Den kurslitteratur som behandlas i examinationen fokuserar såväl på allmändidaktiska teorier och frågeställningar som på undervisningsorienterade teorier och modeller.

Den efterföljande kursen under termin 2, *Utveckling och lärande - ämneslärare gy* (OAU097) handlar om hur elevers lärande och utveckling kan analyseras och förstås utifrån olika utvecklingspsykologiska perspektiv och lärandeteorier samt hur den praktiska undervisningen kan realiseras, varieras och utvecklas med dessa i beaktande. Ur ett didaktiskt perspektiv fokuseras framförallt relationsaxeln mellan elev och innehåll, men också relationen mellan lärarens gestaltning av ett innehåll och elevens lärande. Till exempel ska studenterna i en examinerande gruppuppgift (GRU1) utveckla en undervisningsaktivitet med hjälp av digitala verktyg och sedan koppla detta till kursens innehåll. I inlämningsuppgiften (INL1) får studenterna utveckla en egen kurs i lärande och utveckling. Denna uppgift innebär att de måste göra ett didaktiskt urval

samt arbeta fram undervisningsformer som bygger på kursens centrala innehåll. Därmed får studenterna visa dels sin förståelse för teorier om lärande och utveckling, dels hur denna förståelse kan utveckla och berika deras egen undervisning.

Kursen *Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap för lärare – ämneslärare gy* (OAU175) under termin 5 syftar till att utveckla vetenskapligt grundade kunskaper om och förståelse för sociala relationer, konflikthantering och ledarskap ur ett vetenskapligt perspektiv. Kursen säkrar på så sätt att studenterna erhåller didaktisk kompetens i dessa frågor, genom att de får inblick i den sociala verklighetens dynamik och utmaningar. Med en utvecklad relationell förståelse får studenterna möjlighet att utveckla en fördjupad förståelse för undervisningspraktiken som en specifik social företeelse som är betingad av mänsklig samvaro. På så sätt lyfts också vikten av läraren som ledare fram men också den för yrket så specifika relationen mellan läraren som pedagog och läraren som ledare.

Kursen *Utvärdering och utvecklingsarbete – ämneslärare gy* (OAU011) syftar till att den studerande ska tillägna sig kunskaper om och metoder för utvärdering och utvecklingsarbete i gymnasieskolan och vilken betydelse detta har för kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och didaktik. I kursen avhandlas bl.a. det didaktiska arbetets komplexitet (den didaktiska triangeln, i relation till en skol- och samhällskontext) och processkaraktär (planering, utförande och värdering,) genom att studenterna får arbeta med hur ett didaktiskt och pedagogiskt arbete kan följas upp, analyseras och utvecklas. I linje med högskolans profil av samverkan och samproduktion anser den kursansvariga att det är viktigt att studenterna och deras handledare tillsammans kommer överens om ett utvärderings- och utvecklingsprojekt som är av faktisk nytta för övningsskolan. I just denna kurs anses det vara extra viktigt att studenterna kan vara aktiva i forandet av kursens detaljer och sedan också utvärdera den. En möjlig kvalitetshöjande vidareutveckling av uppgiften kunde vara att samordna fältarbeten i flera kurser så att man t.ex. gör en utvärdering och planerar en intervention under kursen OAU011 som man sedan genomför under t.ex. nästa VFU-period.

Kursen *Bedömning och betygssättning – ämneslärare gymnasieskolan* (OAU206) blir en logisk fortsättning på kursen *Utveckling och lärande – ämneslärare gymnasiet* (OAU097), men har ett tydligare praktiskt fokus i och med att den tar upp lärares arbete med bedömning av elevers utveckling i syfte att stötta deras lärandeprocesser. I relation till formativa bedömningsaspekter får studenten en utvecklad förståelse för relationen mellan undervisning och lärande. Kursen fokuserar på bedömning utifrån olika strategier och verktyg som syftar till att både utvärdera elevers kunskaper och den egna undervisningen. Kursen sker i nära samarbete med yrkesverksamma lärare så att studenterna får studera och problematisera de praktiska aspekterna av såväl formativ och summativ bedömning som betygssättning. På så sätt kopplas innehållet i kursen naturligt till den didaktiska processens tre steg: planering, realisering och utvärdering.

I kursen *Specialpedagogik – ämneslärare gy* (OAU118) fokuseras främst de kontextuella orsakerna till elevers olika skolsvårigheter, vilket innebär att studenterna får utveckla en fördjupad didaktisk förståelse, med avseende på hur undervisningens relationella dimensioner samt hur dess kontextuella förutsättningar kan analyseras och förstås med syfte att utveckla en inkluderande praktik. De får arbeta praktiskt med undervisningsplanering som skall syfta till inkluderande undervisning ur didaktiskt perspektiv med syfte att alla elever ska vara delaktiga.

Värdering

Utmaningen för UVK med examensmålet är att hantera dess uppdelning mellan ämne, didaktik, ämnesdidaktik och metodik. Detta då det allmän didaktiska perspektivet avser att undervisning är en praktik som skapas i mötet mellan elever, lärare och ett ämnesinnehåll. Detta innebär att undervisning inte enkelt kan sägas handla om överföring av ett ämnesinnehåll via didaktik och metodik till en grupp elever. Ämnesinnehållet kan snarare sägas skapas i relation till eleverna genom en didaktisk process som börjar med att läraren analyserar läroplanstexter och fortsätter via urval och gestaltning, elevernas möte med innehållet, och slutar i en värdering från lärarens sida av vad eleverna har lärt sig och en reflektion över hur nästa steg i undervisningen kan påbörjas. Kurserna i den utbildningsvetenskapliga kärnan bidrar till denna nyanserade bild av undervisningsprocessen, men på grund av ett begränsat utrymme (inom ramen för

utbildningen som helhet) och läraryrkets komplexitet är det svårt att arbeta med studenternas fördjupade förståelse för detta, då den gradvis växer fram utifrån längre undervisningserfarenheter. Rent konkret innebär det att i kollegiets fortsatta kvalitetsarbete arbeta med studenternas förståelse för att läraryrket är något man växer in i genom en ständig didaktisk reflektion över den egna verksamheten. Den eventuella frustration som detta medför hos studenter tas i beaktande och bemöts inte bara med förståelse utan också som ett incitament till fortsatt kursutveckling. Detta arbetar kollegiet kontinuerligt med vid de kollegiala träffarna, i kursutformningen och i undervisningen. Ytterligare ett led i denna kvalitetsutveckling handlar om att identifiera och tydliggöra kopplingarna med övriga kurser i programmet och att söka närmare samarbeten med yrkesverksamma lärare som bidrar med en praktisk erfarenhet som hjälper studenterna att behandla litteratur, teorier och metoder på ett åskådliggörande och därmed förhoppningsvis motiverande och stimulerande sätt.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenterna, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. *Visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 2 gör en hänvisning.

Om examensmål 3 fokuseras på verksamheten, fokuserar examensmål 5 mer på eleven och dess lärande och utveckling, men de är i undervisningspraktiken svåra att skilja åt. Undervisningspraktiken, som också ska vara så inkluderande som möjligt, handlar om såväl individ som kontext och hur dessa samspelar mer eller mindre bra. Det samverkande perspektivet har stärkts i och med försöksverksamheten med övningsskolor som MDH sedan 2014 deltar i och som har inneburit att antalet skolor som tar emot studenter under deras verksamhetsförlagda utbildning blivit färre. Dessutom har övningsskolorna en hög andel behöriga lärare, och studenterna handleds av lärare med handledarutbildning, som ingår i ett handledarlag som leds av en förstälärare. På så sätt kommer studenterna direkt i kontakt med en praktisknära och kompetensbaserad utvecklingskontext.

Många av kurserna i UVK arbetar med att studenterna får möjlighet att utveckla en förståelse för att det i professionen ingår att förstå hur relationen mellan verksamheten och individen samt relationen mellan undervisning och lärande är avgörande för yrkesutövningen. För att öka förutsättningarna för elevers lärande och utveckling behövs både undervisningen och verksamheten tas i beaktande. På så sätt är den allmändidaktiska utgångspunkten förtjänstfull då den möjliggör både en kontextuell och en relationell analys av undervisningsverkligheten och skolkontexten. I VFU-kurserna finns en progression vilket i praktiken innebär att studenterna ska vara mer och mer självständiga i planeringen, genomförandet och utvärderingen av undervisningen samt i sitt ledarskap.Handledaren finns med hela tiden som stöd men även handledarlaget utgör en viktig resurs för studenterna då flera av dessa träffar samma elever men i andra ämnen. I en handledarsituation finns också flera studenter vilket möjliggör samlärande mellan studenterna vilket har visat sig utvecklande för studenterna. Hinder för detta kan vara rådande förutsättningar på övningsskolorna, till exempel att handledare inte får tid för uppdraget. Detta är dock något som kontinuerligt diskuteras med skolhuvudmännen.

Kursspecifika beskrivningar och analyser

I kursen *Utbildningens organisation uppdrag och innehåll för ämneslärare gymnasieskolan* (OAU208) får studenterna utveckla en grundläggande didaktisk förståelse genom vilken de introduceras i flera olika faktorer som påverkar elevers lärande och utveckling, såsom skolkontext, lärarens gestaltning av innehållet, lärarens interaktion med eleverna, olika kunskapsyner och kunskapsstraditioner. I de kurser som följer

behandlas dessa faktorer med ökad fördjupning. I kursen *Utveckling och lärande – ämneslärare gy* (OAU097) fokuseras elevers utveckling och olika perspektiv på lärande som bidrar till att studenterna får en mer nyanserad bild av lärande och utveckling, framför allt i olika undervisningskontexter. I kursen möter studenterna olika perspektiv på lärande, från mer individbaserade till mer socialt orienterade teorier. Denna förståelse fördjupas ytterligare, särskilt genom kurserna *Specialpedagogik – ämneslärare gymnasiet* (OAU118), *Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap – ämneslärare gy* (OAU175) och *Bedömning och betygssättning ämneslärare gy* (OAU206). I kursen om sociala relationer fokuseras sociala mekanismer, med avseende på både lärarens ledaregenskaper och elevers relationer, som påverkar lärande och utveckling. I kursen om bedömning och betygssättning får studenterna konkretisera sin förståelse för lärande och utveckling genom att identifiera och bedöma lärandeprocesser både summativt och formativt. Dessa processer identifieras ur såväl ett elevperspektiv som ett lärarperspektiv där studenterna utvecklar sin förmåga att planera, utvärdera och utveckla undervisningen för att stimulera varje elevs lärande. I kursen i specialpedagogik får studenterna fördjupa sin förståelse för lärande och utveckling utifrån både elevers individuella förutsättningar och de undervisningskontexter som kan kompensera för dessa förutsättningar. Syftet är att nå ökad inkludering och ett mer kvalitativt lärande. I en fältstudie får studenterna genomföra intervjuer med skolledare eller specialpedagoger/speciallärare. Med utgångspunkt i intervjuerna får sedan studenterna gruppvis identifiera och problematisera olika sätt att bedriva specialpedagogisk verksamhet samt reflektera över den kommande lärarrollen och betydelsen av samverkan i arbetet med att ge elever med olika behov och förutsättningar möjligheter till lärande och utveckling. Underlaget från fältstudien används sedan i en skriftlig hemtentamen (INL1). Uppgiften handlar om att väva samman didaktik och vetenskapligt grundade pedagogiska strategier i en undervisningsplan som ska kunna kontextualiseras för ett klassrum, med hänsyn till olika funktionsnedsättningar, exempelvis neuropsykiatriska funktionsnedsättningar eller läs- och skrivsvårigheter.

VFU-kurserna samspelar med UVK-kurserna genom att bidra med praktisk erfarenhet och konkretion. I VFU-1 (OAU192) ska studenten *kunna leda och utvärdera pedagogisk verksamhet i syfte att skapa ett gott lärandeklimat*. Studenterna planerar med sin övningsskola när, var och hur de ska undervisa ett moment inom sitt första ämne. För att alla studenter ska få samma möjligheter oavsett vilken övningsskola de befinner sig på anges i *Handboken för VFU* hur mycket undervisningstid studenten bör genomföra. I VFU-2 (OAU197) ska studenterna utifrån de ämnesteoriska kurserna identifiera och välja innehåll och metoder för verksamheten i syfte att främja skolans undervisning (lärandemål 3). I nästa kurs, VFU-3 (OAU201) fokuserar ett lärandemål på att studenterna utifrån fördjupande ämnes- och ämnesdidaktiska kunskaper och påverkansfaktorer självständigt ska *kunna identifiera, välja samt utvärdera innehåll och metoder för verksamheten i syfte att utveckla undervisningen*. Studenterna ska även utifrån elevers olika erfarenheter, behov och förutsättningar självständigt kunna *planera, leda och organisera undervisning med medvetna ämnesdidaktiska överväganden och på olika sätt använda digitala verktyg i undervisningen*.

På övningsskolan planerar och genomför studenter olika undervisningsmoment efter kritisk granskning av och diskussion med sin handledare. Studenterna får i många fall skapa, genomföra och bedöma ett läxförhör eller prov på sin övningsskola. Under denna process är handledaren med och bevakar såväl elevernas som studentens intressen. Studenterna ska också genom *dokumentation, utvärdering och bedömning av elevers lärande och kunskaper kunna skapa underlag för betygssättning*. Samtalen som studenten för med sin handledare dokumenteras och sammanfattas i *Studentboken*. VFU-läraren, handledaren och studenten har vid kursens slut ett avslutande samtal där praktiken kritiskt granskas och studenten ska redogöra för huruvida den anser sig ha levt upp till bedömningskriterierna för de olika lärandemålen.

Värdering

Att förtydliga och synliggöra progressionen och den övergripande strukturen som lyfts i ovanstående stycken är något som ingår i det fortlöpande kvalitetsarbetet. Det första steget har redan tagits, vilket har inneburit att identifiera de allmändidaktiska komponenterna i alla UVK-kurser. Nästa steg handlar om att synliggöra och kommunicera dessa komponenter, via kursplaner, studiehandledningar och den konkreta undervisningen till studenter, men också att arbeta vidare med att tydliggöra kopplingen med VFU, ämnesstudier och ämnesdidaktik.

Som tidigare nämnts, är en stor utmaning att balansera didaktikens teoretiska och praktiska sidor samt att kommunicera till studenterna att didaktiken i stor utsträckning är en metod för lärarens ständigt pågående utveckling av både undervisning och yrkesroll. Att undervisa redan i VFU-1 har studenter och handledare upplevt vara svårt då studenterna endast har en termins ämnesstudier att utgå från. För att bemöta detta har utbildningsplanen reviderats i samråd övningsskolorna och efter synpunkter från studenterna. Revideringen innebar att studenter fr.o.m. HT17 genomför den första VFU:n i årskurs 7-9. På så sätt har studenterna ett lite större ämnesteoritiskt och åldersmässigt avstånd till eleverna vilket kan stärka deras agerande i klassrummet. Dessutom får studenten också på detta sätt verka i en skolform som är ett möjligt arbetsfält. Detta har genomförts för en kull än så länge och fått bra utvärderingar från studenter och handledare i årskurs 7-9.

Det fortsatta kvalitetsarbetet handlar om att arbeta vidare med kopplingen till VFU, genom fler konkreta samarbeten, samt kopplingen till ämneskurserna eftersom dessa utgör en viktig del i lärarnas didaktiska kompetens.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenterna, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

6. *Visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

I undervisningens praktik ingår ständigt att värdera och göra bedömningar, över såväl konkreta situationer i realtid som längre processer, som till exempel en elevs utveckling eller det allmänna studieklimatet i en specifik grupp. Då undervisning är en mellanmänsklig praktik, finns det en underliggande etisk dimension som ständigt måste beaktas, i stunden såväl som i den didaktiska reflektionen. Det är denna etiska dimension som gör att allmäntdidaktiken innehåller specifikt pedagogiska frågor som handlar om att ta ansvar för både gruppens välbefinnande och det unika subjektets tillblivelse i världen, det vill säga att ta ansvar för de olikheter och skillnader som en elevgrupp ger uttryck för. Studenternas värderingsförmåga och förhållningssätt är något som bearbetas i alla kurser då de syftar till att lärarstudenterna utvecklar en yrkesidentitet till vilken en professionsetik är tätt knuten. Detta sker i form av reflekterande seminarier, skriftliga inlämningsuppgifter, situationer som studenter under sin VFU befinner sig i, men också i form av dramaövningar som förekommer i nästan alla UVK-kurser. I flertalet kurser används estetiska uttrycksformer som ett medvetet pedagogiskt verktyg med tillhörande reflektion över estetiska läroprocesser. I flertalet obligatoriska dramaövningar får studenterna agera utifrån olika didaktiska och pedagogiska problemställningar, som gör att de får möjlighet att både reflektera över och förkroppsliga den teori de möter i undervisning och litteratur. Nedan ges exempel från några av kurserna.

Kursspecifika beskrivningar och analyser

I kursen *Utbildningens organisation, uppdrag och innehåll för ämneslärare gymnasieskolan* (OAU208) finns lärandemål knutna till de mänskliga rättigheterna, barnkonventionen och hållbar utveckling. En examination handlar om att utforma en undervisningsaktivitet med fokus på hållbar utveckling. Särskild vikt läggs vid den etiska dimensionen i hållbar utveckling som handlar om rättigheter och skyldigheter mellan grupper, länder och generationer, samt även om ett konfliktperspektiv där olika uppfattningar om värden, omsorg och ansvar ställs mot varandra. Det förekommer dramaövningar och teoretiska examinationer kring de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen.

I kursen *Specialpedagogik – ämneslärare gy* (OAU118), får studenterna visa förmåga att göra bedömningar utifrån vetenskapliga och samhällsliga aspekter, med ett särskilt beaktande av etiska frågor och mänskliga rättigheter. Genom kurslitteratur och föreläsningar får studenterna kunskaper om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnkonventionen och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och om olika funktionsnedsättningar. Studenternas kunskaper om funktionsnedsättningar kopplat till mänskliga rättigheter och specialpedagogisk samverkan examineras

genom en skriftlig gruppuppgift och ett seminarium. Genom att examinera på detta sätt får studenterna öva sig i att möta olika perspektiv och erfarenheter och de får en utvidgad förståelse för den etiska dimensionen av inkluderande undervisning.

I kursen *Betyg och bedömning för ämneslärare gymnasieskolan (OAU206)*, finns lärandemål knutna till bedömning ur perspektiv kopplade till etik, samhälle, mångfald och flerspråkighet. En av examinationerna är handlar om att reflektera såväl själv som tillsammans med andra kring detta särskilt med avseende på elevers rättigheter och en hållbar utveckling. Detta bidrar till en fördjupad förståelse för bedömningspraktikens komplexitet, då den måste förhålla sig till elevens kunskaper, läroplanen, ämnets epistemologiska karaktäristik samt vara transparent och rättssäker.

I den verksamhetsförlagda utbildningens tre kurser återfinns ett lärandemål där studenterna i VFU-1 ska öva sig i att diskutera sina egna och andras handlingar. I nästa VFU-kurs ska de öva sig i att granska och problematisera och reflektera över egna och andras handlingar. I den sista VFU-kursen ska studenterna kunna arbeta och handla enligt den människo-, demokrati- och kunskapssyn som samhället genom läroplanen för gymnasieskolan ger uttryck för. Studenterna auskulterar under VFU-1 hos olika lärare och diskuterar med både handledaren och andra studenter om olika sätt att undervisa och agera utifrån de riktlinjer som läroplanen ger uttryck för. Under VFU-2 ska studenten kunna omsätta läroplanens riktlinjer och samverkansformer så som arbetslag, ämneslag eller programlag. Studenten ska kunna förhålla sig kritiskt till dessa samverkansformer i syfte att *medverka i skolans utveckling*. I VFU-3 förväntas studenten visa progression genom att aktivt delta i olika samverkansformer och agera utifrån de riktlinjer som läroplanen ger uttryck för. Under sin VFU befinner studenten sig i situationer i och utanför klassrummet med elever och verksamma lärare. Många oväntade möten ställer krav på studentens förmåga att agera i enlighet med skolans värdegrund. Många studenter reflekterar, ofta i samspråk med VFU-handledaren, kring sitt agerande i framåtblickande syfte för att få insyn i lämpligheten i sitt eget beteende och få kännedom om studenten tog hänsyn till *relevanta vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling*.

Värdering

Att utveckla en etiskt grundad värderingsförmåga och ett professionellt förhållningssätt är en utmaning eftersom detta är något som tar tid och något som växer fram under lärarens praktik. Det som UVK-kurserna erbjuder är ett fokus på didaktiken som en systematisk reflektion över undervisningspraktiken, där olika etiska, vetenskapliga och samhällliga aspekter synliggörs på olika sätt utifrån kursernas olika innehåll. Nyckelordet är *ansvar*, och med det ordet blir undervisningspraktiken något mer än bara ett instrumentellt görande. Lärarna har ett ansvar gentemot sina elever, sina kolleger och samhället i stort. Utmaningen med de olika kurserna är att hantera och i viss mån tygla studenternas förväntan att serveras konkreta metoder som de kan implementera, och istället arbeta kvalitativt med deras reflexiva förhållningssätt, i relation till både undervisningspraktiken och dess teoretiska förutsättningar. Detta är en av de viktigaste poängerna med seminarieformen, som handlar om att samlas kring ett gemensamt innehåll (t.ex. en teori, en metod, en text eller en undervisningserfarenhet). Då kollegiet har uppfattat att en del studenter inte uppfattar seminarier som en lärandesituation utan mer som en rent kunskapsredovisande verksamhet, har fokus i kvalitetsarbetet legat på att utveckla seminarieformer och tydliggjort seminariets framåtsyftande och transformativa dimensioner – utöver dess oftast också examinerande – och som därmed avkräver en djupare reflektion hos studenterna. En annan utmaning är att möta de studenter som har ett väldigt starkt ideologiskt patos, och på grund av det har svårigheter att tillämpa kursernas inslag av perspektivskiften. Inom kollegiet uppmärksammar lärare varandra på studenter som av någon anledning riskerar att inte nå lärandemålen. Inför VFU finns ibland anledning att informera handledaren på övningsskolan. Ibland kontaktar handledare en VFU-lärare för att uppmärksamma denna på en students beteende eller bristande kunskaper i syfte att genom adekvata åtgärder få studenten att inse vilken kunskap den behöver inhämta för att kunna uppnå lärandemålen.

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Redogör för hur det säkerställs att studenterna uppnår den del av examensordningens mål som gäller jämställdhet, dvs. visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten. Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Alla lärosäten har av regeringen i uppdrag att planera för hur lärosätet avser att utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering i syfte att verksamheten ska bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen, t.ex. i fråga om lika möjligheter till karriärvägar, könsbundna studieval och genomströmning. Det handlar bland annat om att föra in ett jämställdhetsperspektiv i ordinarie verksamhet vilket faller sig naturligt för ämneslärarprogrammet med hänsyn till det nationella examensmålet. Högskolan har genomfört en kartläggning över vilka insatser som genomförts och med detta som utgångspunkt fastställt att under 2018 ska ett program per akademi fortsätta arbetet med jämställdhetsintegrering. Vid UKK har förskolläraryrket valts ut och resultatet av det arbetet kommer även att integreras i övriga läraryrkesprogram, således även ämneslärarprogrammet.

För närvarande beaktas ett jämställdhetsperspektiv i flera kurser och på flera progressionsnivåer med avseende på den egna yrkesutövningen och jämställdhet i samhället. Inom UVK-kollegiet innebär det att jämställdhet beaktas i undervisning och kursutvecklingsprocesser, med avseende på både innehåll och utförande. En av professorerna vid UKK forskar kring språk och kön. Denna forskning har samtliga medarbetare vid UKK fått ta del av i kompetenshöjande syfte. Seminarier på temat jämställdhet har hållits det senaste året liksom en öppen föreläsning på tema språk och kön.

Kursspecifika beskrivningar och analyser

I kursen *Utbildningens organisation, uppdrag och innehåll för ämneslärare gymnasieskolan (OAU208)* finns ett lärandemål som innebär att studenterna ska undersöka och diskutera den egna övningsskolan utifrån mångfalds-, flerspråkighets- och genusperspektiv. Utifrån ett normkritiskt perspektiv problematiserar studenterna vad det innebär att synliggöra, medvetandegöra och ifrågasätta normer i en undervisningspraktik och ger exempel från undervisningssituationer. Detta bidrar till en nyanserad förståelse för att undervisning i teori och praktik handlar om att skapa en balans mellan åtminstone tre övergripande syften, skolelevernas kvalifikation, socialisation och individualitet. Under en föreläsning kring diskriminering och kränkning samt ett efterföljande seminarium lyfts teorier och frågor kring detta fram och studenterna får många praktiska exempel med diskussionsfrågor och påståenden att ta ställning till. Studenterna reflekterar också utifrån erfarenheter från sin VFU.

I VFU-kurserna ingår jämställdhetsperspektivet i de lärandemål som behandlar undervisningens och läraryrkets mellanmännliga aspekter. I studenternas samtal med handledaren på övningsskolan diskuteras klassrumsmiljö, lärarroll, utformning av uppgifter, materialurval och bemötande av elever, vårdnadshavare och annan personal med fokus på jämställdhet. Studenterna visar stor medvetenhet om hur läroböckers texter och bilder ska väljas noggrant, men även hur lärare samspelar mer eller mindre jämställt med elever genom ordval, turtagning i klassrummet och beröring.

Värdering

Jämställdhetsfrågan tar sig uttryck i tre olika sfärer: den mellan lärare och student, den mellan studenter, och den mellan studenter och deras undervisningspraktik. Fördelen med att jämställdhetsfrågan genomsyrar alla tre sfärer är att de undervisande lärarna fortlöpande kan arbeta reflexivt med studenterna i den aktuella kursen. Kollegiet har en jämn könsfördelning vilket innebär att lärarstudenter på MDH möter kvinnliga och manliga lärare och forskare i ungefär samma utsträckning. Dock har den pedagogiska litterära kanon, i likhet med motsvarigheten från andra akademiska traditioner, haft en heteronormativ slagsida. Detta arbetar kollegiet med att förändra, genom att bland annat se över och vara uppmärksam på val av litteratur och hur dessa val återspeglar ett jämställt förhållningssätt, både med avseende på författare och de pedagogiska tänkare och didaktiska forskare som ges utrymme i de olika texter och andra didaktiska gestaltningar studenterna möter.

Ett utvecklingsområde som akademien arbetar med, vilket är ett direkt resultat av det arbete med jämställdhetsintegrering av förskolläraryrket som pågår, är att mer ingående kartlägga hur jämställdhet synliggörs och kommer till uttryck i ämnesläraryrket samtliga kurser. Syftet är att säkerställa att jämställdhetsperspektivet är kontinuerligt integrerat i utbildningens utformning och genomförande.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenterna genomför utbildningen inom planerad studietid.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Kvalitetsarbetet i UVK koncentreras till så kallade inriktningskollegier som sammanträder mellan tre och fyra gånger per termin. På dessa möten diskuteras såväl innehåll i kurser som innehåll i den utbildningsvetenskapliga kärnan som helhet. Kursplaner utvecklas och lärandemål förändras i syfte att tydliggöra innehåll och mål samt utveckla kurser och den egna undervisningspraktiken. Varje år går kollegiet igenom kursplanerna och förbättringsmöjligheter diskuteras för att eventuellt initiera relevanta förändringar. Större programövergripande frågor tas vidare till Lärarutbildningarnas utbildningsråd (LUR).

Säkerställande av måluppfyllelse

Inom ramen för det systematiska kvalitetssäkringsarbetet vid MDH arbetar UKK sedan flera år tillbaka med så kallade examensmatriser som en del i att överskådligt beskriva och säkerställa uppfyllelse av examensmålen. Examensmatrisen innehåller programmets samtliga kurser och deras innehåll, lärandemål och examinationer samt de examensmål som finns för den examen som programmet är tänkt att leda fram till. I matrisen kopplas kursernas enskilda lärandemål till de examensmål som de uppfyller. Genom att det i kursplaner vid MDH framgår vilka lärandemål som är kopplade till vilka examinationsmoment går det ur matrisen att utläsa hur ett enskilt examinationsmoment bidrar till att uppfylla delar av examensmålen.

En viktig fråga, för både utbildningens kvalitet och studenternas möjligheter att färdigställa sina studier, har varit frågan om studenters akademiska skrivande. Åtgärder har vidtagits under de senaste åren bl.a. genom att föra in lärandemål knutna till vetenskapligt förhållningssätt, akademiskt skrivande och god språklig framställning. På så sätt har samtliga undervisande lärare fått ta ett större ansvar för att arbeta med studenternas läs- och skrivutveckling. För att säkerställa detta har alla lärare på lärarprogrammen genomgått en kurs om hur man kan arbeta med studenters skrivprogression. De senaste åren har det också funnits extra kvalitetsmedel riktade mot lärarutbildningen, varav den största delen har lagts på kurser som kollegiet har upplevt varit extra utmanande för studenterna. Dessa kvalitetsförstärkande medel har främst utnyttjats för extra skrivstöd, med möjligheter för studenterna att gå på utvecklingsverkstäder för akademiskt skrivande och extra litteraturseminarier kring lite besvärligare texter. Studenter ges i vissa fall också möjlighet att få individuell handledning och återkoppling vid längre inlämningsuppgifter. En av de effekter som UKK noterat genom tilldelningen av kvalitetsförstärkande medel är bl.a. att studenternas prestationsgrad ökat från 58 % till 70 % mellan VT15 och VT17 för kursen *Utveckling och lärande – ämneslärare gy* (OAU062). Andelen VG har också ökat från 13 % till 33 % under motsvarande period.

I alla kurser sker kursvärderingar vid kursens slut via programmet *Survey and Report*. Utifrån dessa och i kombination med kurslärarens kompletteringar skrivs kursanalyser. Dessa analyser ska vid det efterföljande tillfälle då kursen ges och vid kursstart kommuniceras till de studenter som läser kursen. Från och med hösten 2018 genomförs även programanalyser som också ska kommuniceras till studenterna en gång om året. När det gäller genomströmningen på ämneslärarprogrammet visar den av UKÄ sammanställda

statistiken att ämneslärarprogrammet har den senaste kullen lägre genomströmning än riket. Genomströmningen följs upp årligen på programnivå. Parametrar som programföreträdaren analyserar är programinnehåll, genomströmning och måluppfyllelse. Resultatet av denna analys föredras för LUR. Utifrån analysen diskuterar kollegiet förslag till åtgärder som i sin tur blir aktiviteter i akademiens verksamhetsplan för nästkommande år. Kombinationen av lågt meritvärde och utländsk bakgrund antar MDH är faktorer som påverkar genomströmningen på ämneslärarutbildningen. Detta har föranlett att en uppföljning med extern granskning kommer att genomföras för samtliga lärarprogram vid MDH under vårterminen 2019, utöver akademiens systematiska uppföljning av genomströmning.

Kursspecifika beskrivningar och analyser

Konkreta exempel på hur utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination systematiskt följs upp, återkopplas och leder till kursutveckling kan ges från kurserna *Forskningsmetod för lärare - ämneslärare gy* (OAU013) och *Specialpedagogik – ämneslärare gy* (OAU118) där ett större arbete rörande detta har initierats det senaste året. Arbetet sker i nära samarbete med studenterna och tar sin utgångspunkt i deras återkoppling och upplevelse av kurserna. Arbetet har t.ex. resulterat i att undervisningsmetoden "omvänt klassrum" implementerats, vilket innebär att alla föreläsningar finns inspelade och tillgängliga för studenterna innan den fysiska lektionen ska genomföras. Detta har frigjort fler resurser för praktiska övningar, diskussioner och frågor. Det har också etablerats en specifik kursutvecklingsgrupp med uppdrag att på ett genomgripande sätt granska metodkurserna och relevanta bakomliggande epistemologiska antaganden. Dessutom har ett läromedel, anpassat för metodkurser inom UVK, utvecklats av kursläraren och det har skapats digitala samarbetsytor där samtliga handledare för de självständiga arbetena inom alla ämnen informeras om metodkursernas innehåll och intention.

Värdering

En utmaning med den systematiska uppföljningen handlar om att det kvantitativa, mätbara underlaget ofta är begränsat. Akademin försöker öka svarsfrekvensen för kursvärderingar genom att undervisande lärare och utbildningsledare informerar studenterna om vikten av att svara. Akademin undersöker också möjligheten att genomföra kursvärderingen på lektionstid vid kursens slut och lägga ut en påminnelse om kursvärderingen på högskolans lärplattform Canvas. Med start HT18 genomförs terminsvisa råd för studentnära frågor, som också bidrar till en naturlig dialog mellan akademin och studenter. Genom detta råd kommer förhoppningsvis en mer avvägd och rättvis bild av hela studentgruppens syn på programmet i sin helhet att förmedlas, samtidigt som akademin tidigt kan uppmärksammas på eventuella problem i någon studentgrupp.

I arbetet med en rättssäker och likvärdig bedömning av studenters VFU har VFU-handledarna och VFU-kurslärare uttryckt osäkerhet kring utformandet av bedömningsunderlaget av de graderade betygen i VFU-kurserna. För att uppnå en bedömning av hög kvalitet har VFU-kollegiet terminsvisa träffar med VFU-handledare för att diskutera och reflektera kring lärandemålen och bedömningsgrunderna. Extra tid har också tilldelats VFU-kurslärare för att stödja handledare på övningskolorna i skrivandet av bedömningsunderlaget. Under innevarande termin pågår ett utvecklingsarbete med att ta fram ett digitalt bedömningsverktyg, som liknar de bedömningsverktyg som används i skolor, som kommer att ersätta dagens Studentbok.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenterna ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Studenter är representerade i LUR, i kursplanegruppen där beslut tas om revidering och nyinrättande av kursplaner, och i branschråd där representanter från branschen för dialog med ämnesläraiprogrammet. Vid UKK förs en aktiv dialog med studenterna. Studenterna ombeds efter avslutad kurs att besvara en digital kursvärdering och vid läsårs slut en programutvärdering. Sedan höstterminen 2018 genomförs vid programstart en introduktionsdag för lärarstudenter där terminens undervisande lärare och annan personal deltar. Studenterna lyssnar till mini-föreläsningar som inspiration inför terminen. Vid detta tillfälle presenteras resultaten från programanalysen och i små grupper diskuterar studenter och lärare några utmärkande resultat mer ingående. Efter en stund mingelfika presenteras resultaten från gruppdiskussionerna. Syftet med denna programstart är att den ska bidra till att minska avståndet mellan lärare och student samt sänka tröskeln för de studenter som under terminen vill uppmärksamma undervisande lärare på problem med studierna, problem studenterna sinsemellan och för de studenter som vill framföra synpunkter på utbildningens innehåll och genomförande. Det är dock för tidigt att säga om aktiviteten gett önskvärt resultat.

Under höstterminen 2018 inrättades *Råd för studentnära frågor* som syftar till att studenterna ska ta en aktiv roll i utvecklingen av sin utbildning och lärandemiljö. Studenter har tidigare uttryckt att de inte fått gehör för synpunkter på sin utbildning, och kommunikation med linjeföreningen för lärarstudenterna ledde till missnöje och dåligt arbets- och studieklimat. För att skapa förutsättningar för en fungerande dialog mellan akademien och studenterna inrättades detta råd. De studentrepresentanter som deltagit i det första rådet är positiva till möjligheten att de direkt kan kommunicera med företrädare vid akademien, samt att akademien visar lyhördhet för studenternas åsikter.

På högskolan finns dessutom en välfungerande enhet för studenthälsa och UKK:s kontakt med Studentombudsmannen² är god. Mycket av studentperspektivet kan kopplas tillbaka till beskrivningen av det systematiska kvalitetsarbetet ovan. Utmaningen är att få fler studenter att besvara kursvärderingarna samt att tydligare synliggöra resultaten och ge återkoppling samt klargöra hur resultat från kursvärderingar bidrar till utvecklingen av kursen. De lärare som har undervisat på en kurs under längre tid ser tendenser hos studenternas återkoppling som möjliggörande för ett mer studentorienterat utvecklingsarbete.

I flera kurser genomförs, förutom den digitala kursvärderingen, mindre omfattande utvärderingar i slutet av kurserna. I VFU-kurserna sitter kurslärare i grupp med 4-8 studenter där man tillsammans utvärderar och kritiskt reflekterar kring VFU-kursens upplägg och genomförande. Frågorna presenteras skriftligt och studenterna svarar, anonymt om de vill, muntligt eller skriftligt. På så sätt har svarsfrekvensen ökat betydligt. I kursen *Specialpedagogik – ämneslärare gy* får studenterna reflektera över såväl sitt eget lärande som kursens innehåll i stort, detta med en tydlig didaktisk utgångspunkt.

---

² Studentombudsmannen är anställd av högskolan och har ett opartiskt förhållningssätt och kan hjälpa studenter som exempelvis upplever att de blivit orättvist behandlade, diskriminerade, trakasserade eller har frågor om regler och rättigheter.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studenternas beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Genom att den underliggande vetenskapliga grunden för UVK är pedagogik, får studenterna i de flesta kurser möta teorier som behandlar förändringsprocesser av olika slag, såväl mänskliga förändringsprocesser som organisatoriska och samhälleliga. I och med att dessa frågeställningar är inbyggda i många av de teorier som lärarprofessionen stödjer sig på, ges studenterna förutsättningar att hantera ett arbetsliv i ständig förändring. Genom *Mälardalens kompetenscentrum för lärande (MKL)*³ knyts samverkan kring skolutveckling, lärarutbildning, forskning inom utbildningsvetenskap och VFU samman med regionens skolhuvudmän. Lärarutbildningen har regelbundna möten med företrädare för regionens skolhuvudmän, dels inom MKL:s styrgrupp, dels inom ramen för branschrådet för ämneslärarutbildningen. MKL:s styrgrupp består av ledamöter från MDH, skolhuvudmän som representerar Eskilstuna kommun och Västerås stad, Regionförbundet Sörmland samt Region Västmanland. Syftet med branschrådet är att fungera som informations- och kontaktorgan mellan högskolan, arbetslivet och studenterna. Genom branschrådet utbyter också högskolan och skolhuvudmännen information som är relevant för utbildningens användbarhet, utveckling och studentens förberedelse för arbetslivet. Branschrådet sammankallas minst en gång per termin och samlar programföreträdare, utbildningsledare, studievägledare, VFU-företrädare samt representanter från skolhuvudmännen. I branschrådet är bl.a. frågan om dimensionering av lärarutbildningen central.

Inom ämneslärarutbildningen är arbetslivsperspektivet centralt genom att studenten redan under första terminen på programmet placeras i ett handledarlag vid en övningsskola där syftet är att förbereda studenten för den kommande yrkesprofessionen. Det finns tre kursblock med VFU samt fältstudier i flertalet kurser där studenterna bearbetar didaktiska frågeställningar vid sina övningsskolor. Skolhuvudmännen tillser att studenten får ta del av verksamheter på olika högstadi- och gymnasieskolor för att få en bred utbildning och beredskap från skolor med olika förutsättningar. Försöksverksamheten med övningsskolor har inneburit att medverkande skolors kontakter med högskolan ökat, att aktuell forskning i större utsträckning kommer kommunerna till del och att antalet utbildade handledare ökat i regionen. Det mest praktisknära och konkreta samverkansområdet inom ämneslärarprogrammet sker därmed i VFU:n. Studentens kontakt med sin övningsskola är kontinuerlig dels genom den verksamhetsförlagda utbildningen dels genom fältstudierna. Fältstudiernas syfte är att koppla samman teori och praktik ytterligare under de högskoleförlagda kurserna. Återkommande träffar med handledarna genomförs för att diskutera fältstudiernas innehåll och relevans för studenternas kommande arbetsliv. Utöver detta genomförs löpande VFU-seminarier där förstelärare från skolhuvudmännen planerar och genomför dessa för samtliga i utbildningen: studenter, kurslärare och handledare. Exempel på seminarier som har genomförts är bedömning, språkutveckling, konflikthantering, klassrumsledarskap samt digitala verktyg i klassrummet.

Högskolans företrädare för VFU har kontinuerliga så kallade dialogmöten med de centrala kontaktpersonerna för skolhuvudmännen, där innehåll och utformning av utbildningen diskuteras. De

---

³ MKL har ersatt högskolans Regionala Utvecklingscentrum (RUC).

centrala kontaktpersonerna är informationsbärare inom huvudmannens organisation och länken för samverkan mellan huvudman och VFU-kollegiet. Utöver detta utvärderar årligen handledare, gymnasieskolechefer, kurslärare och studenter VFU:n. De synpunkter som framkommer sammanställs och följs upp inom LUR. Till försöksverksamheten med övningsskolor har akademien finansierat en följeforskare och en doktorand som studerar organisationen kring handledning och hur lärarstudenters möjlighet till samlärande sker i övningsskolorna.

Den högskoleförlagda delen av utbildningen genomsyras också av arbetslivsperspektivet genom ett pågående utvecklingsarbete där avsikten är att rekrytera adjungerade adjunkter för medverkan i undervisningen.

Som ett led i att implementera avsikten med högskolans forsknings- och utbildningsstrategi, att MDH 2022 är främst bland lärosätena i Sverige vad avser samproduktion med det omgivande samhället inom utbildning och forskning, fördjupar akademien ytterligare den samverkan som MDH har med skolhuvudmännen i Sörmlands och Västmanlands län avseende projektet *samproducerad lärarutbildning*. Den övergripande avsikten med *samproducerad lärarutbildning* är att främja antalet behöriga lärare och projektet samfinansieras av MDH och kommunerna i länen. Den fördjupade samverkan sker genom ett antal gemensamma aktiviteter såsom verksamhetsintegrerad utbildning, anpassad kompletterande pedagogisk utbildning, möjlighet till utökad behörighet för yrkesverksamma lärare, samproducerade forskning- och utvecklingsprojekt m.m. Tillsammans med skolhuvudmännen pågår en diskussion om att verksamhetsintegrera fler lärarprogram (inför läsåret 2018/2019 verksamhetsintegrerades grundlärarprogrammet F-3).

Arbetet med läraralumnerna är under uppbyggnad och inledningsvis har arbetet handlat om att implementera en kontaktdatabas och identifiera alumner. Sedan ett antal år tillbaka bjuder akademien in till öppna föreläsningar och konferenser bland annat inom ramen för de årliga MKL-dagarna⁴. Utöver MKL-dagarna genomför akademien, tillsammans med *Akademien för hälsa, vård och välfärd* (HVV), också inspirationsdagar för yrkesverksamma handledare (lärare, sjuksköterskor, socionomer och fysioterapeuter) för att ge extra stöd och kompetensutveckling kring för handledare aktuella frågor. Som exempel hade höstterminen 2017 temat svåra samtal. Det finns också ett syfte att låta handledare få byta erfarenheter och inspirera varandra i uppdraget.

Dessutom fortsätter MDH sitt deltagande i alumnutvärderingar som sker inom ramen för det nationella lärarutbildningskonventet. Arbetslivsperspektivet kommer också att utvecklas genom att en plats i branschrådet kommer att beredas till en alumrepresentant. Ytterligare inslag som genomförs årligen är en karriärdag för lärarstudenter där arbetsgivare från såväl fristående som kommunal sektor får träffa studenter och berätta om sina verksamheter och karriärmöjligheter.

Det pågår flera forskningsprojekt som genomförs på de övningsskolor MDH samverkar med i regionen. Forskningsprojekten genomförs bl.a. i form av forskningscirkel där handledare på övningsskolan deltar. Genom dessa forskningsprojekt kan högskolan bidra till att forskning och utbildning kommer närmare varandra ute på skolorna. Det bidrar i sin tur till skolutveckling som gynnar studenter placerade på övningsskolan. I samband med uppstarten av försöksverksamheten med övningsskolor genomfördes följeforskning under den initiala implementeringsfasen. Syftet med följeforskningen är att följa implementeringsprocessen vid införandet av övningsskolor.

För samverkan med huvudmannen kring försöksverksamheten med övningsskolor finns också en extern referensgrupp som träffas en gång per termin. I den externa referensgruppen finns representanter på ledningsnivå för huvudmannen, förvaltningschef eller motsvarande, alternativt en person med mandat från förvaltningschef eller motsvarande att företräda skolhuvudmannen. Syftet med gruppen är att föra en

---

⁴ MKL-dagarna är en årlig konferens för alumner, lärare från skola och förskola, rektorer, forskare, lärarutbildare och andra personer med intresse för skolutveckling.

dialog kring framför allt strategiska men även operativa frågor samt hantera eventuella problem som kan uppstå i försöksverksamheten och bidra till den kontinuerliga utvecklingen av densamma.

Kursspecifika beskrivningar och analyser

Den samverkan som sker med skolhuvudmän underlättar organisationen kring lärarutbildningen samt medför att samhällsaktuella och omvärldanalytiska fenomen och processer kommer studenter och lärare till del. I VFU-kurserna blir studenterna på ett konkret sätt varse det kringliggande samhällets och även större internationella tendensers påverkan på gymnasieskolans verksamhet, som till exempel ökad migration, digitalisering och flerspråkighet. Utöver VFU:n som studenternas naturliga brygga mellan läraryrkets centrala innehåll och dess samhälleliga kontext, finns även inslag av detta i några specifika kurser.

Frågor kopplade till den senaste tidens ökade migration tas naturligt upp i flera kurser där begrepp som mångfald, flerspråkighet och sociala relationer beaktas. I kursen *Utbildningens organisation, uppdrag och innehåll för ämneslärare gymnasieskolan* (OAU208) finns bl.a. en fältstudie kopplad till mångfald och flerspråkighet, men kursen innehåller också frågor som rör skolans roll i ett föränderligt samhälle. Studenterna ges möjlighet att få ett historiskt perspektiv på relationen mellan skolan och samhället som sedan möjliggör en nyanserad förståelse för aktuella samhälleliga utmaningar. I kursen *Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap – ämneslärare gy* (OAU175) behandlas frågor kring socialisation, olikheter och likheter ur ett skol- och samhällsperspektiv.

Värdering

Lärosätet har en omfattande forskning kring samverkan, hållbart arbetsliv och organisation samt hållbar samhällsutveckling och resultat av denna forskning är något som ständigt beaktas i utvecklingen av utbildningen i allmänhet och VFU:n i synnerhet. Exempel på hur detta konkret kommit till uttryck är t.ex. att placering av perioderna för den verksamhetsförlagda utbildningen under terminen justerats på ett för skolans som utbildningens bättre sätt efter att forskning visat att det är en central aspekt i arbetet med att säkra kvaliteten på VFU. En skriftlig utvärdering sker dessutom varje år med handledare, rektorer, kurslärare och studenter där frågor om innehåll och organisation kring den verksamhetsförlagda utbildningen diskuteras. Resultatet bearbetas av VFU-kollegiet som bereder diskussionsunderlag till LUR.

För branschråd inom lärarutbildning pågår en översyn för att säkerställa att representationen i rådet är korrekt, dvs. rätt funktion är utsedd som representant, utifrån rådets mål och syfte. Anledningen till översynen grundar sig på ett över tid minskat deltagande inom vissa branschråd.

Med anledning av bristen på behöriga lärare i svensk skola är rörligheten bland handledare stor vilket innebär utmaningar gällande kontinuiteten för studenterna under utbildningen. Det gör också att organisationen av handledare och handledarlag kontinuerligt förändras vilket utgör en risk vad gäller att upprätthålla kvaliteten i VFU under studentens hela utbildning. I syfte att stödja övningskolorna i detta har VFU-samordnare vid akademien i än högre utsträckning arbetat med handledarna för att skapa en gemensam kunskapssyn för lärandemålen och kriterierna för att på så vis främja likvärdig bedömning. I samband med den årliga utvärderingen av VFU har handledare uttryckt att det extra insatta stödet varit till hjälp för handledare att kunna göra likvärdiga och rättssäkra bedömningar då flera handledare besitter den kunskapen.